

FINANCIJSKI SUSTAV I ULOGA BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kunac, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:052210>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**FINANCIJSKI SUSTAV I ULOGA BANAKA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Mentor:

Doc. dr. sc. Paško Burnać

Student:

Antonia Kunac

Split, lipanj, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1 Definiranje problema istraživanja	4
1.2 Ciljevi rada	4
1.3 Metode rada.....	5
1.4 Struktura rada.....	6
2. STRUKTURA FINACIJSKOG SUSTAVA U RH.....	7
2.1 Općenito o financijskom sustavu.....	7
2.1.1 Struktura financijskog sustava.....	7
2.1.2 Načini financiranja i orijentiranost financijskih sustava	10
2.2 Financijski sustav RH.....	12
2.3 Razvoj financijskog sustava RH od njezina osnutka do danas	15
2.3.1 Financijski sustav RH u razdoblju od 1990. do 1993.	15
2.3.2 Razvoj financijskog sustava u razdoblju od 1994. do 2000.	17
2.3.3. Razvoj financijskog sustava u razdoblju od 2001. do danas.....	19
3. KREDITNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	26
3.1. Općenito o kreditnim institucijama	26
3.2. Banka	26
3.3 Štedna banka	28
3.4 Stambena štedionica	30
4. ULOGA BANAKA U FINACIJSKOM SUSTAVU RH.....	31
4.1 Općenito o bankama	31
4.2 Uloga banaka u financijskom sustavu RH.....	32
4.2.1. Neravnoteža u alokaciji kredita banaka	33
4.2.2 Neravnoteža kamatnih stopa na domaćem i inozemnom tržištu	35
4.2.3 Neravnoteža u izloženosti valutnom riziku	36
4.2.4 Nelikvidnost realnog sektora u odnosu na bankovni sektor	36
4.2.5 Tržišna i financijska disciplina, upravljanje rizicima i makroekonomske neravnoteže	37
4.2.6 Koncentracija i konkurencija u bankovnom sektoru	38
5. ZAKLJUČAK.....	40
LITERATURA.....	42
POPIS SLIKA	43
POPIS TABLICA.....	44
POPIS KRATICA	45

SAŽETAK.....	46
SUMMARY	47

1. UVOD

1.1 Definiranje problema istraživanja

Financijski sustav i njegovi strukturni elementi: financijske institucije, financijski instrumenti, financijski tokovi, financijska tržišta, te ako promatramo u širem smislu i pravila, čine krovni svakog suvremenog gospodarstva. Financijski sustav ne može se kvalitetno procjenjivati ako se ne promatra kao dio većeg sustava, odnosno gospodarskog sustava i okoline na koja njega djeluje. Svjedoci smo, sve većeg utjecaja globalizacije i promjena koje ona sa sobom donosi, odnosno procesa integracije cijelog svijeta u jedan jedinstveni prostor, te uklanjanja ili smanjivanja prepreka u međunarodnoj razmjeni dobara. Kako je glavna uloga financijskog sustava upravo učinkovita alokacija novčanih sredstava od štedno suficitnih prema štedno deficitnim jedinicama gospodarstva, a u cilju što boljeg razvitka nacionalne ekonomije, tj. povećanja investicija, proizvodnje, životnog standarda i sl. važno ga je proučavati kroz sistemski pristup koji daje širu sliku i povezanost različitih procesa koji se događaju unutar samog financijskog sustava, te cjelokupnog gospodarstva. Stabilan financijski sustav preduvjet je rasta i razvoja svakog nacionalnog gospodarstva. S obzirom na ukazujuću važnost financijskog sustava, te njegovu nedovoljno istraženu strukturu, ovaj završni rad posebnu pozornost posvetit će izučavanju financijskog sustava Republike Hrvatske, kao i ulozi banakrskog sektora u istomu, s obzirom da banke predstavljaju najdominantnije i najznačajnije financijske institucije u Republici Hrvatskoj.

1.2 Ciljevi rada

Cilj ovoga završnog rada je napraviti kvalitetnu analizu financijskog sustava Republike Hrvatske, odrediti karakteristike poslovanja i ulogu banka u financijskom sustavu. Da bi se to ispunilo, kroz ovaj rad pojmovno će se definirati financijski sustav kao i njegova uloga, s naglaskom na Republiku Hrvatsku kako bi se što bolje razumjela daljnja analiza utjecaja različitih promjena na stabilnost financijskog sustava neke zemlje. Zatim će se reći nešto o kreditnim institucijama, kao najdominantnijim posrednicima u financijskom sustavu RH, načinu njihova poslovanja, HNB-u kao središnjoj banci, deformacijama financijskog sustava i ulozi banaka u istomu. Na temelju svega navedenog, čitateljima ovoga rada pokušati će se približe približiti način funkcioniranja financijskog sustava i banaka u RH, ukazati na različite

probleme koji mogu pogoditi sustav i tako utjecati na njegovu stabilnost, te osigurati podloga za predviđanje budućeg stanja.

1.3 Metode rada

Pri izradi ovoga završnog rada biti će korištene različite znanstveno – istraživačke metode kako bi se došlo do potrebnih spoznaja i pritom donijeli zaključci. Rad će se temeljiti na prikupljanju i analizi potrebne stručne i znanstvene literature a koristit će se:

1. Metoda analize - znanstveno- istraživačka metoda pomoću koje će se složene pojmove (pr. financijski sustav) raščlaniti na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente (financijska tržišta, financijske institucije, financijske instrumente i sl.)
2. Metoda sinteze – znanstveno – istraživačka metoda pomoću koje će se jednostavniji dijelovi ili elementi povezati sa onim složenijima, tj. posebni s općim. Ova metoda će se koristiti da bi se proučilo koje rezultate postižu poslovne banke u financijskom sustavu, koji je posložen u skladu s važećim pravnim propisima.
3. Metoda dedukcije - znanstveno – istraživačka metoda kojom će se iz općih znanja izvoditi pojedinačni ili posebni zaključci, te objasniti postojeće činjenice i predvidjeti budući događaji. Ova metoda će se koristiti tako da će se pratiti uloga HNB-a u odnosu na poslovne banke, i nastojat će se utvrditi kakve to učinke proizvodi na cjelokupan financijski sustav u RH.
4. Metoda komparacije – znanstveno - istraživačka metoda koja će se koristiti da bi se usporedio financijski sustav RH sa financijskim sustavom drugih europskih zemalja i SAD – a, te utvrdile sličnosti i razlike.
5. Statističko – ekonometrijska metoda – ova metoda koristit će se prilikom interpretacije i obrade javno dostupnih podataka o financijskom sustavu RH.

1.4 Struktura rada

Strukturu završnog rada čini 5 dijelova ili cjelina. Uz uvod i zaključak još su tri cjeline koje se sastoje od manjih dijelova podcjelina kako bi se postepenim putem objasnila tematika ovoga završnog rada kao i razumijevanje iste.

U prvom, uvodnom dijelu, definiran je problem istraživanja, ciljevi rada, metode koje će biti korištene u radu te struktura odnosno sadržaj rada.

U drugom dijelu rada koji nosi naziv „Struktura financijskog sustava u RH“ pojmovno će se definirati financijski sustav, objasniti elementi njegove strukture, načini financiranja, te će se napraviti poseban osvrt na financijski sustav RH, kao i njegov razvoj od osnutka RH pa sve do danas.

U trećem dijelu rada koji nosi naziv „Kreditne institucije u RH“ reći će se nešto općenito o kreditnim institucijama, budući da one predstavljaju najdominantnije i najznačajnije institucije u financijskom sustavu RH, te prikazati popis kreditnih institucija u RH.

U četvrtom dijelu rada koji nosi naziv „Uloga banaka u RH“ pojmovno će se definirati poslovne banke kao i njihove glavne aktivnosti i zadatke, te utjecaj HNB-a na njihovo poslovanje. Također će se ukazati na deformacije financijskog sustava koje su velikim dijelom nastale zbog problema nasljeđenih iz prošlosti koji su opisani u drugom dijelu rada.

U petom dijelu rada, donijet će se sam zaključak o stabilnosti odnosno nestabilnosti financijskog sustava, ukazati na brojne probleme te dati smjernice za rješavanje istih.

2. STRUKTURA FINANCIJSKOG SUSTAVA U RH

2.1 Općenito o financijskom sustavu

Financijski sustav neke zemlje, nositelj je njenog rasta i razvoja. Za financijski sustav može se reći da predstavlja „žilu kucavicu“ svakog nacionalnog gospodarstva. S obzirom na njegovu važnost, to je i jedan od najjače reguliranih sektora gospodarstva.

Promatrajući financijski sustav može se primjetiti njegova uska povezanost s ekonomskim i političkim sustavom, te reći da je financijski sustav neke zemlje determiniran razvojem ova dva sustava, kako i nekim drugim čimbenicima. Isto tako postoji uska veza između financijskog i realnog sektora. Promjene u financijskom sektoru utječu na događanja u realnom sektoru, i obrnuto. U nastavku rada prikazati će se struktura financijskog sustava kao i vrste i uloga istoga, s posebnim naglaskom na RH, te kako se je on kretao od osnutka Republike Hrvatske pa sve do danas.

2.1.1 Struktura financijskog sustava

Strukturu financijskog sustava kao što je već poznato sačinjavaju : financijska tržišta, financijske institucije, financijski tokovi, financijski instrumenti, te ako promatramo u širem smislu i pravila.

- 1. Financijske institucije** su zapravo financijski posrednici koji vrše prijenos sredstava od štedno suficitnih prema štedno deficitnim jedinicama gospodarstva. Na strani štedno suficitnih jedinica gospodarstva prema teoriji javlja se sektor stanovništva, dok se na strani deficita javljaju poduzeća kojima je potreban novac za investiranje i razvoj, što utječe i na razvoj samog gospodarstva u vidu povećanja BDP-a, zaposlenosti i sl. Financijske institucije nastale su kako bi se alokacija sredstava obavila na što učinkovitiji način, jer bez njihova posredovanja subjekti s viškom ili manjkom novčanih sredstava teže bi se povezali, postojalo bi veće nepovjerenje među njima, veći troškovi i sl. Postojanjem financijskih institucija smanjuju se te tržišne nesavršenosti u vidu asimetrije informacija i transakcijskih troškova. Jedna od bitnih karakteristika financijskih institucija je i ta da je njihov rad strogo kontroliran i uređen

odgovarajućim zakonima, što osigurava povjerenje sudionika financijskih transfera, posebice ovih s viškom novčanih sredstava.¹

Osim ove glavne uloge, prijenosa i optimalne alokacije novčanih sredstava financijske institucije pružaju i brojne druge usluge poput usluga plaćanja, usluga osiguranja, depozitne usluge, investicijske usluge.²

„Tokovi prijenosa novčanih fondova koji se ostvaruju preko banaka i drugih financijskih institucija i evidentiraju se u njihovim bilancama predstavljaju bilančno posredništvo. Obavljajući ove transakcije banke plaćaju i naplaćuju kamate. Kada pak, banke i druge financijske institucije pružaju usluge koje emitentima vrijednosnica olakšavaju pronalaženje kupaca njihovih vrijednosnica, riječ je o tržišnom posredništvu, za koje posrednik naplaćuje naknadu.“³

Financijske institucije razlikuju se i s obzirom na mogućnost stvaranja novca, pa tako razlikujemo banke u ulozi novčanih institucija i nenovčane institucije koje emitiraju nenovčane financijske instrumente. Najznačajnije nenovčane institucije su institucionalni investitori (osiguravajuća društva, mirovinski fondovi i investicijski fondovi).⁴

2. **„Financijska tržišta** jesu tržišta na kojima se izvršava razmjena financijskih instrumenata za novac. Važna su u kanaliziranju sredstava od onih koji ih ne mogu upotrijebiti za produktivne svrhe prema onima koji to mogu, čime se podiže ekonomska efikasnost. Važno je reći da postoji nekoliko klasifikacija financijskih tržišta, ali kao najvažniju možemo uzeti u obzir podjelu na tržište kapitala, tržište novca i devizno tržište.“⁵ Tržište kapitala obuhvaća trgovanje dugoročnim kreditima i vrijednosnim papirima, od kojih najvažniji segment predstavljaju dionice i obveznice. Na novčanom tržištu trguje se bilateralno - kratkoročnim kreditima i multilateralno-

¹ Ćurak M.,(2017.):Bankarstvo i osiguranje; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

² Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

³ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, str. 2, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

⁴ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

⁵ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, str. 3, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

dugoročnim vrijednosnim papirima. Na deviznom tržištu trguje se devizama, a trgovina se vrši po određenim pravilima.⁶

Tablica 1: Financijska tržišta – podvrste

Kriterij	Oblik FT 1	Oblik FT 2
Distribucija vrijednosnih papira krajnjim kupcima	Posredno, indirektno	Neposredno, direktno
"Životni" ciklus vrijednosnica kojima se trguje	Primarno (emisijsko)	Sekundarno (prometno)
Zakonske obveze izdavatelja vrijednosnih papira	Tržište duga	Tržište imovine
Ročnost	Tržište novca	Tržište kapitala
Ispunjavanje pretpostavki savršenekonkurencije	Institucionalizirana ili kvazi tržišta	Prava tržišta

Izvor: Kundid Novokmet, A. , Financijska tržišta: pojmovno određenje, podvrste, uzroci nastanka

3. Financijski tijekovi predstavljaju zapravo financijske transakcije koje mogu biti inicijalne ili sekundarne. Inicijalni tijekovi odnose se na emisiju novih financijskih instrumenata, dok sekundarni predstavljaju svaku sljedeću transakciju s tim instrumentom.⁷

4. Financijski instrumenti ili financijski naslovi predstavljaju razne oblike financijske imovine ili aktive. Oni su dokaz duga odnosno potraživanja ili sudjelovanja u vlasništvu. Financijske instrumente emitiraju uzajmitelji sredstava (emitenti ili izdavatelji). S obzirom na emitente dijele se na primarne i indirektno financijske instrumente. Primarne financijske instrumente emitiraju deficitni nefinancijski subjekti sa ciljem ostvarivanja izvora financiranja. Indirektno instrumente emitiraju financijske institucije koje njihovom emisijom ostvaruju sredstva za otkupe primarnih instrumenata. S obzirom na pravo koje proizlazi iz instrumenata, dijele se na

⁶ Kundid Novokmet A.; Financijska tržišta: pojmovno određenje, podvrste, uzroci nastanka; Financijska tržišta; materijali s predavanja; dostupno na <http://www.efst.unist.hr/>; dana 02.05.2018.

⁷ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

instrumente koji imatelju pružaju pravo potraživanja i one koji daju pravo vlasništva. Dijelom instrumenata se trguje na financijskim tržištima, dok je dio njih neutrživ.⁸

„Također, instrumenti se mogu podijeliti s obzirom na prenosivost, na prenosive i neprenosive. Prema karakteru prinosa razlikujemo financijske instrumente s fiksnim i varijabilnim prinosom. S obzirom na rok dospijeca financijski instrumenti se dijele na kratkoročne i dugoročne instrumente.“⁹

5. Pravila također spadaju u strukturu financijskog sustava, ako je promatramo u širem smislu, kao što je već spomenuto u prethodnim dijelovima rada. Financijski sustav je jedan od najjače reguliranih sektora gospodarstva. Ciljevi regulacije financijskog sustava jesu: povećanje informiranosti ulagača (zaštita ulagača), osiguranje stabilnosti financijskog sustava, sprječavanje antikonkurentskog ponašanja, povećanje kontrole provođenja monetarne politike.¹⁰

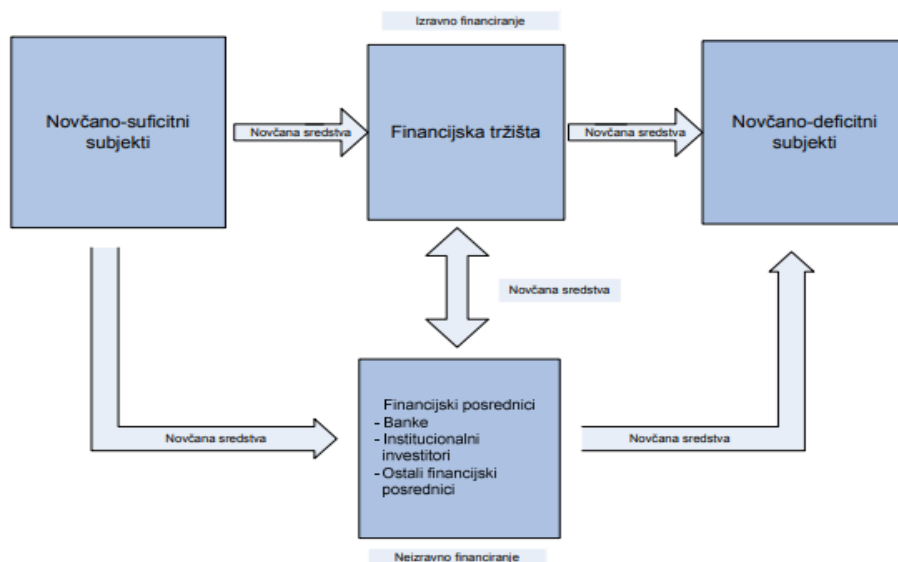
2.1.2 Načini financiranja i orijentiranost financijskih sustava

Alokacija novčanih sredstava od štedno suficitnih prema štedno deficitnim jedinicama gospodarstva može se ostvariti kanalima izravnog i neizravnog financiranja. Kod izravnog financiranja novčano deficitni subjekti gospodarstva emitiraju vrijednosnice, koje kupuju novčano suficitni subjekti gospodarstva. Kod neizravnog financiranja u alokaciji novčanih sredstava sudjeluju posrednici ili drugim riječima financijske institucije. Već je prethodno rečeno da se financijske institucije dijele na novčane i ne novčane financijske posrednike. Banke su najznačajni financijski posrednici i jedino one imaju pravo stvaranja novca, za razliku od ostalih financijskih institucija koje izdaju ne novčane financijske instrumente.

⁸ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

⁹ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, str. 3, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

¹⁰ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

Slika 1. Financijski sustav

Izvor: Ćurak M.,(2017.): Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja

U većini zemalja prevladava indirektno financiranje koje je glavni oblik transfera sredstava od novčano suficitnih prema novčano-deficitnim jedinicama gospodarstva. Ove zemlje imaju bankovno orijentiran financijski sustav, dok one koje se u transferu sredstava više oslanjaju na financijska tržišta, imaju tržišno-orijentiran financijski sustav.¹¹

Nije poznato koji od ova dva tipa financijskih sustava je bolji, jer se određene aktivnosti mogu bolje obaviti preko jednog a druge preko drugog. Promatrajući Hrvatsku, da se zaključiti da kod nas prevladava bankovno-orijentiran financijski sustav kao i u većini zemalja Europe. Republika Hrvatska dosta okvira je preuzela iz njemačkog pravnog i financijskog sustava. Isto tako vidljivo je da u Hrvatskoj ne postoji razvijeno financijsko tržište.

Nakon što je pojmovno definiran financijski sustav, njegova struktura i načini prijenosa novčanih fondova, u nastavku rada izučavati će se financijski sustav Republike Hrvatske, od njezina osnutka pa sve do danas, s posebnim naglaskom na banke kao najznačajnije financijske institucije.

¹¹ Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje ; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 02.05.2018.

2.2 Financijski sustav RH

Već je prethodno rečeno da je financijski sustav Republike Hrvatske bankovno orijentiran, te da RH nema razvijeno financijsko tržište. Najvažniji element strukture financijskog sustava predstavljaju financijske institucije, točnije kreditne institucije kao najdominantnije u istomu. Njihova rad nadzire i regulira Hrvatska Narodna Banka.

Nacionalna valuta koja predstavlja zakonsko sredstvo plaćanja je kuna. Preko poslovnih banka u platnom sustavu RH fizičke i pravne osobe obavljaju bezgotovinske transakcije, dok poslovne banke svoje međusobne bezgotovinske transakcije obavljaju preko HNB – a. S druge strane, jedna od glavnih funkcija HNB-a je njezina supervizorska uloga, putem koje HNB preko poslovnih banaka regulira količinu novca u optjecaju, te nadzire i regulira platni sustav u zemlji. Važnu ulogu u financijskom sustavu sustavu RH zauzimaju i tržište novca, kapitala i deviza.¹²

Na *novčanom tržištu banke* prikupljaju sredstva do godinu dana koja pozajmljuju fizičkim ili pravnim osobama. Isto tako, da bi osigurale sredstva i bile likvidne banke mogu prikupljati sredstva i na tzv. međubankovnom tržištu, a povremeno i na novčanom tržištu, te od drugih pravnih osoba koje nisu banke. Banke to mogu činiti neposredno ili uz posredovanje Tržišta novca i kratkoročnih vrijednosnica d.d. (poznato kao Tržište novca Zagreb, TNZ).¹³

Na *deviznom tržištu banke* zadovoljavaju domaću potražnju za stranom valutom kao i inozemnu potražnju za domaćom valutom. Na ovom tržištu osim banaka aktivni su i ovlašteni mjenjači, čije poslovanje regulira Hrvatska narodna banka, a nadzire Devizni inspektorat Ministarstva financija. Preko tih mjenjača odvija se trgovina fizičkih osoba stranom gotovinom i čekovima, dok uz te poslove banke obavljaju i sve druge vrste trgovine stranom valutom, s fizičkim i pravnim osobama. Banke (i država) povremeno trguju stranom valutom i s HNB-om, neposredno ili na tzv. deviznim aukcijama, a HNB tim transakcijama regulira cijenu domaće valute na deviznom tržištu. Kako bi HNB mogla provoditi utvrđenu monetarnu i deviznu politiku, ona može u svoje ime izdavati vlastite vrijednosne papire koji glase na domaću ili stranu valutu te na financijskim tržištima ugovarati kupnje, prodaje i zamjene vrijednosnih papira i drugih lakoutrživih financijskih instrumenata kao i prava i

¹² HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018.

¹³ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

obveze u vezi s njima. Na taj način, Hrvatska narodna banka utječe na likvidnost domaćega financijskog tržišta, kao i na devizne tečajeve korištenjem instrumenta koji joj je na raspolaganju. S obzirom da je hrvatsko gospodarstvo visoko eurizirano, održavanje stabilnosti tečaja je ključno za očuvanje ukupne makroekonomske stabilnosti financijskog sustava.¹⁴

Na tržištu kapitala banke imaju dvostuku ulogu, one mogu neposredno pozajmljivati kapital fizičkim osobama te pravnim osobama koje nemaju neposredan pristup tržištu kapitala, a isto tako mogu ulagati u instrumente tržišta kapitala koje su izdale pravne osobe koje imaju neposredan pristup tom tržištu. Ulaganje u instrumente tržišta kapitala mogu i sve druge pravne i fizičke osobe, uz posredovanje licenciranih brokera, koji tim instrumentima trguju preko Zagrebačke burze. Za kontroliranje transakcija kupnje i prodaje vrijednosnih papira na domaćem tržištu kapitala zaduženo je Središnje klirinško depozitarno društvo (SKDD).¹⁵

Već je prethodno rečeno da su financijske institucije najvažniji element strukture financijskog sustava RH. U Republici Hrvatskoj najznačajni su financijski posrednici *kreditne institucije*, koje su činile 73% imovine financijskog sektora na kraju 2014. godine. Kreditne institucije se dijele na banke, štedne banke i stambene štedionice o kojima će nešto više riječi biti kasnije. Osim kreditnih institucija čiji rad nadzire i regulira HNB, ne manje važni su i institucionalni investitori poput *osiguravajućih društava i mirovinskih fondova* koji su na kraju 2014. godine činili oko 20 % imovine financijskog sektora. Njihovo poslovanje regulira i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA). Mirovinski fondovi osnovani su u sklopu mirovinske reforme započete 1999. godine. Osim javnog dijela mirovinskog stupa (prvog stupa – međugeneracijske solidarnosti, uveden je i drug stup individualne kapitalizirane štednje, te treći stup dobrovoljne kapitalizirane štednje. Uplate drugog stupa, iako još uvijek predstavljaju gotovo zamemarive isplate, stabilno povećavaju imovinu ovih posrednika. Dodatno, imovina ovih posrednika raste i zbog prinosa nastalih ulagačkom politikom, pri čemu indeks MIREX predstavlja mjerilo uspješnosti obveznih mirovinskih fondova. U kolovozu 2014. godine, unutar postojećeg sustava, uvedene su tri kategorije mirovinskih fondova (A, B i C) koje se međusobno razlikuju po ograničenjima ulaganja i investicijskoj strategiji, pri čemu su C fondovi najkonzervativniji. Društva za osiguranje i reosiguranje se nalaze na trećem mjestu po važnosti u financijskom sustavu RH. Njihova glavna svrha je

¹⁴ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

¹⁵ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

raspodjela mogućih rizika s osiguranika na osiguratelja. Dije se na životna i neživotna osiguranja. U Republici Hrvatskoj još uvijek nije zaživio trend ulaganja u životna osiguranja, a kao glavni razlog može se navesti loše stanje hrvatskog gospodarstva, kao i sve veća razina siromaštva hrvatskih građana. S druge strane, neživotna osiguranja su puno češća, a među njima dominira osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila.¹⁶

U ostale financijske posrednike (koji zajedno čine oko 8% imovine sektora) spadaju: investicijski fondovi, društva za leasing, društva za faktoring te kreditne unije. *Investicijski fondovi* su skupine imovine kojom upravljaju društva za upravljanje investicijskim fondovima na temelju statuta fonda i odredbi Zakona o investicijskim fondovima. Investicijski fondovi se dijele na one otvorenog ili zatvorenog tipa, ovisno o tome je li broj udjela u fondu konačan ili ne. *Leasing* je posao davanja imovine na upotrebu i pod kontrolu a da se nad njim ne stječe vlasništvo. Može biti operativni i financijski. Kod financijskog leasinga korisnik leasinga postaje vlasnikom predmeta leasinga nakon plaćanja posljednje rate leasinga, dok kod operativnog leasinga, objekt leasinga ostaje u vlasništvu davatelja leasinga i nakokon isteka ugovora o leasingu. *Factoring* je vrsta kratkoročnog komercijalnog financiranja zasnovanog na prodaji dugova jedne strane drugoj uz diskont. Poslovanje ovih posrednika osim HNB –a, regulira i nadzire i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. Osim spomenutih, HANFA regulira i nadzire i poslovanje tzv. pomoćnih financijskih institucija kao što su brokerska društva, društva za investicijsko savjetovanje, uređene burze, posrednici u osiguranju i sl.¹⁷

Osim HNB-a i HANFE stabilnost financijskog sustava RH ovisi i o radu sljedećih javnih i privatnih institucija: *Uprava za financijski sustav Ministarstva financija RH (MFRH)*, *Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB)*, *Središnja depozitarna agencija (SDA)*, *Financijska agencija (Fina)*, *Hrvatski registar obveza po kreditima (HROK)*, *Središnji registar osiguranika (Regos)*, *Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR)*, *Tržište novca Zagreb (TNZ)*, *Zagrebačka burza (ZSE)*.¹⁸

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka . Njezin cilj je poticati razvitak hrvatskog gospodarstva. Važno je spomenuti da HBOR ne posluje s ciljem

¹⁶ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

¹⁷ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

¹⁸ Kundid Novokmet A.; Regulacija i nadzor financijskih tržišta u RH, Financijska tržišta; materijali s predavanja; dostupno na: <http://www.efst.unist.hr/>; dana 03.05.2018

ostvarenja dobiti. Interese bankarskog sektora kod nadzorno-regulatornih institucija i u javnosti zastupaju Hrvatska udruga banaka (HUB) i Udruženje banaka pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK).¹⁹

2.3 Razvoj financijskog sustava RH od njezina osnutka do danas

Financijski sustav Republike Hrvatske u procesu od njezina osamostaljenja i tranzicije pa sve do danas prošao je nekoliko kriza. U ovom dijelu rada nastojati će se pratiti razvoj financijskog sustava RH, kao i problemi koji su ga zadesili tijekom tog razdoblja. Iako će se najveći dio rada posvetiti bankarskom sustavu, ne će se zanemariti ni ostali aspekti financijskog sustava poput institucionalnih investitora i Zagrebačke burze, o kojima će nešto više riječi biti kasnije. Radi lakše preglednosti rada, financijski sustav promatrati će se kroz nekoliko etapa. Prvo će se napraviti osvrt na razdoblje od 1990. do 1993.g., zatim razdoblje od 1994. do 2000., te nakon toga, razdoblje od 2000. godine pa sve do danas, s posebnim naglaskom na svjetsku financijsku krizu koja je započela 2007. godine padom cijena na tržištu nekretnina u SAD –u, a koja je zadobila i svjetske razmjere, te kao takva 2008. godine uzdrmala i hrvatsko nacionalno gospodarstvo. U ovom radu dodatna pozornost će se posvetiti i pristupanju Republike Hrvatske EU, kao i prednostima koje je Hrvatska ostvarila postajući članicom iste.

2.3.1 Financijski sustav RH u razdoblju od 1990. do 1993.

Okvir financijskog sustava kojeg je Republika Hrvatska preuzela svojim osamostaljenjem, je nasljeđen iz bivše SFRJ.

“ Tako je naprimjer u bivšoj državi postojao dvoslojni bankovni sustav u kojem su razdvojene funkcije središnje banke i funkcije poslovnog bankarstva. Zakonom iz 1972. godine ustanovljene su republičke narodne banke, a Narodna banka Jugoslavije ostala je jedina emisijska banka. To je u praksi značilo više autonomije u narodnim bankama pojedinih republika, kojima je namijenjeno biti distributivnim centrima Narodne banke Jugoslavije. Drugim je zakonom (također usvojenim 1972.) omogućeno osnivanje banaka društvenim,

¹⁹ HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018

ekonomskim i drugim radnim organizacijama.²⁰ „ Od sredine osamdesetih godina počela se mijenjati zakonska regulativa, odnosno započeta je reforma bankovnog sustava. Banke su pretvorene u dionička društva, a dioničari su postali dosadašnja poduzeća - osnivači, koja su udjele u odlučivanju imali sukladno visini njihove vlasničke glavnice.²¹

Kao što je već rečeno, u procesu svog osamostaljenja, Republika Hrvatska je preuzela nasljeđe bivšeg sustava, što se odrazilo kasnije i na pojedine poteškoće unutar financijskog sustava, te i sam proces pretvorbe i privatizacije banaka, uslijed velike recesije, u jeku velikosrbske agresije na Hrvatsku.

Osamostaljenjem Republike Hrvatske 1991. godine, osnivanjem i početkom rada Hrvatske narodne banke započinje proces reforme financijskog sustava u RH. HNB postaje središnja institucija financijskog sustava, sa specifičnim zadacima i odgovornostima. Upravo o učinkovitosti rada HNB-a i načinu provođenja monetarne politike, ovisiti će daljnji tijek događanja na sceni financijskog sustava RH.

„S obzirom da je devizna štednja hrvatskih građana ostala u Narodnoj banci Jugoslavije, a ista ih nije imala namjeru vratiti vlasnicima, ove je obveze država sanirala u smislu izdavanja obveznica komercijalnim bankama. Domaće su banke tako postale dužnici od kojih su štediše potraživale svoje uloge. Na ovaj način vraćeno je povjerenje u bankovni sustav, koje je možda i najvažnija njegova komponenta, ali i preuzet javni dug bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije kao vlastiti.²²

„Kada govorimo o naslijeđenim problemima iz bivšega sustava, moramo reći da je od ukupno 45 banaka koje su poslovale u razdoblju 1990.-1993., njih 19 (na čelu s Privrednom, Zagrebačkom, Riječkom, Splitskom, Slavonskom i Istarskom) postojalo i prije godine 1989., od njih su četiri najveće raspolagale sa 2/3 ukupne aktive banaka. Te su banke u socijalizmu morale poslovati kao financijski servis poduzeća, često izvrnut političkim pritiscima, a to je za rezultat imalo gomilanje dugova, nepodmirenih potraživanja i loših zajmova u portfelju tih banaka. U procesu pretvorbe i privatizacije banke se među prvima pretvaraju u dionička

²⁰ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, str. 58, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018.

²¹ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, str. 59, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018.

²² Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, str. 61,62, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018.

društva. Poduzeća - osnivači banke, često se radilo o najvećim dužnicima, postaju vlasnici banaka, a da pritom nisu prebijane uplate za osnivački ulog i dugovanja prema banci. Taj model privatizacije u kojem poduzeća postaju vlasnici banke, a poslije, kao što ćemo vidjeti, banke postaju vlasnici poduzeća, a dugovi se i nenaplaćena potraživanja samo gomilaju, postao je gotovo obrazac za proces privatizacije i dijelom programa sanacije banaka po modelu "iz šupljeg u prazno".²³

2.3.2 Razvoj financijskog sustava u razdoblju od 1994. do 2000.

Za razliku od sanacije kompletnog bankovnog sustava (linearne sanacije), u 1995. godini učinjene su prve individualne sanacije pojedinačnih banaka i to onih u pretežno državnom vlasništvu. Bankarski sustav Republike Hrvatske 1996. godine činila je 61 banka. Povećanje broja banaka tijekom 1996. godine nije promijenilo strukturu hrvatskog bankarstva pa su tako i dalje četiri velike banke raspolagale s gotovo polovinom ukupne bilančne svote svih banaka (43 %) . Zbog lošeg poslovanja 1996. je godine javno priznata neučinkovitost tri od četiri najveće banke, te je donesena odluka o njihovoj sanaciji.²⁴

Banke su imale zabilježene gubitke višestruko veće od kapitala koji su rezultirali iz nenaplativih plasmana velikim državnim poduzećima. Splitska je banka imala 2,3 puta veće loše plasmane od kapitala , Privredna oko 2,7 puta, a Riječka 1,4 puta . Udio loših plasmana u ukupnim plasmanima banke iznosio je 16,3 % u Splitskoj, u Riječkoj 29,9 % , dok za Privrednu banku podaci nisu objavljeni, ali se pretpostavlja da je bio najveći. Poznato je da je neposredno pred sanaciju PBZ-a udio njenih loših plasmana u ukupnim plasmanima svih banaka domaćim poduzećima iznosio 25,1 % , te je sanacija Privredne banke bila mnogostruko značajnija od Riječke i Splitske banke. Kod sve tri banke postojala je iznimno velika koncentracija loših plasmana, a preko 90 % njih se odnosilo na plasmane velikim poduzećima u državnom vlasništvu. Opći i administrativni troškovi koji u ukupnim rashodima

²³Družić G.,Bankarski sustav; izvorni znanstveni rad; dostupno na;
<https://www.scribd.com/document/360932772/01Druzic>, str. 293,294

²⁴ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na;
<http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018.

hrvatskih banaka na kraju 1996. godine imaju udio od čak 35 % također su dobar pokazatelj lošeg stanja bankovnog sustava u Hrvatskoj u tom razdoblju.²⁵

Najvidljivija promjena koja je nastupila po sanaciji banaka je pad aktivnih kamatnih stopa. Kratkoročne kamatne stope na tržištu novca su pale sa 29,7 % u prvom tromjesečju 1996. godine na 10 % u posljednjem tromjesečju 1996. godine. U strukturi ukupne bilance banaka u Republici Hrvatskoj na kraju 1996. godine udio kvalitetne aktive iznosio je 88,4 % a udio loše aktive 11,6 % a značajnim dijelom rezultira i iz sanacije banaka jer su iz bilanci tih banaka loši plasmani otpisani na teret kapitala banaka.²⁶

Tijekom 1995. godine sanirana je i restrukturirana Slavonska banka u Osijeku te broj saniranih banaka privremeno staje na broju četiri. Slavonska je banka bila specifičan slučaj sanacije jer je proceduru predložila dobrovoljno, a potencijalni su gubici iznosili manje od 50 % temeljnog kapitala.²⁷

„Razlog su za krize bankarskog sustava nakon godine 1993., osim procesa privatizacije i nastavka pritiska vlasnika banaka (države ili privatnih vlasnika) na uprave banaka u području plasmana, i fiskalna, monetarna i tečajna politika. Kombinacija je tih politika najprije dovela u veoma težak položaj poduzeća, a zatim je dovela u pitanje i funkcioniranje bankarskoga sustava. Naravno, ne mogu se poštediti ni uprave banaka koje su nerazumnom politikom visokih kamatnih stopa i visokom razlikom između aktivnih i pasivnih kamata nastojale pokriti gubitke, troškove imobilizirane aktive i vlastita prekomjerna ulaganja u materijalnu imovinu (zemljišta, poslovni prostor itd.) i vlasničke uloge u bankama i drugim trgovačkim društvima. Budući da visokim kamatnim stopama plasmani osiromašenim poduzećima postaju sve rizičniji, banke se u svom kreditiranju sve više okreću građanima kao jedinome sektoru od kojeg je moguće relativno sigurno naplatiti potraživanja. Nažalost, ti su krediti građanima više poticali rast uvoza, jer su uglavnom odobravani gotovinski krediti, potrošački krediti i krediti

²⁵ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018.

²⁶ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018

²⁷ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018

za kupnju automobila, nego što su pridonijeli rastu domaće proizvodnje izgradnjom stanova.²⁸

Kriza koja je pogodila bankovni sustav Republike Hrvatske 1998. godine ostavila je traga na gospodarstvo i poslovanje banaka. Poslovanje skupine agresivnih, brzorastućih, srednjih banaka u prethodnom razdoblju baziralo se na visokim kamatnim stopama na depozite, čime su privukle sredstva koja su usmjeravale na rizične plasmane. Budući da su banke velik dio kredita davale povezanim osobama, bez jamstava, nisu vodile računa o naplati potraživanja te su vrlo brzo zapale u probleme s nelikvidnošću. Ovakva poslovna politika dovela ih je u insolventnost, nelikvidnost, te u konačnici i do stečaja.²⁹

2.3.3. Razvoj financijskog sustava u razdoblju od 2001. do danas

U prethodno opisanim razdobljima objasnio se proces linearne sanacije banaka, te prve individualne sanacije banaka i to pretežno onih u državnom vlasništvu, te problemi koji su pogodili financijski sustav u tim razdobljima. Do ovoga razdoblja problemi financijskog sustava Republike Hrvatske bili su uglavnom vezani uz nasljeđe socijalizma, te su oni djelomično riješeni. Novi problemi koji se događaju na sceni financijskog sustava Republike Hrvatske, u velikoj mjeri uvjetovani su globalnim krizama, te situacijama koje su moguće u bankarstvu općenito.

Jedna od općenitih situacija koje se mogu dogoditi je primjer Riječke banke koja je 2002. g imala velike gubitke zbog deviznih transakcija koje je provodio glavni diler te banke. Banka je pobijedila problem nesolventnosti, ali je njezin kapital bio jako oštećen te su deponenti podizali svoje uloge iz banke. Taj problem je riješen zahvaljujući kreditu za likvidnost Hrvatske narodne banke, ali i sindiciranim kreditom ostalih hrvatskih banaka. Ovaj primjer pokazuje koliku štetu mogu napraviti nepromišljeni potezi nekog zaposlenika ako zakažu kontrolni mehanizmi u banci.³⁰

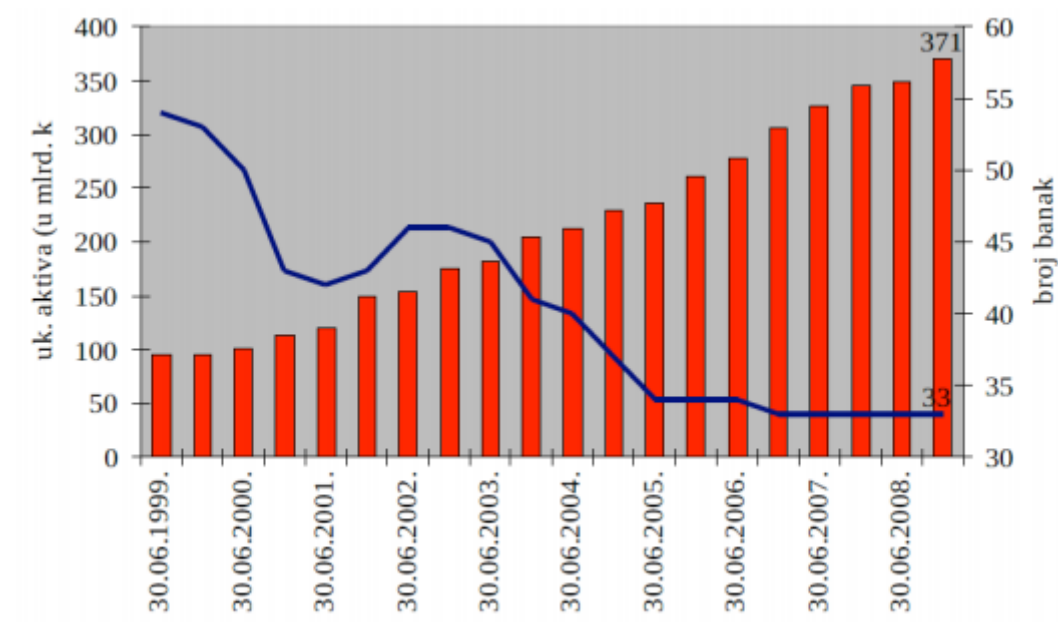
²⁸ Družić G.; Bankarski sustav; izvorni znanstveni rad; str. 295 dostupno na; <https://www.scribd.com/document/360932772/01Druzic>, dana 04.05.2018.

²⁹ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018

³⁰ Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na; <http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20sustavu%20RH.pdf>, dana 04.05.2018

„Najveći broj banaka, u bankovnom sustavu Republike Hrvatske postojao je na kraju 1997. odnosno na kraju 1998. godine. Od tada postojećih 60 banaka, broj banaka se do danas gotovo prepolovio. Unatoč značajnom padu broja banaka u bankovnom sustavu, veličina banaka mjerena prema iznosu aktive neprestano je rasla. Prema podacima za lipanj 1999. godine ukupna aktiva svih banaka iznosila je 94,2 milijarde kuna, dok je na kraju 2008. ukupna aktiva 33 banke iznosila 370,6 milijarde kuna, što čini prosječni porast aktive za 29,1 milijarde kuna godišnje.“³¹

Prethodno spomenuti podaci o stanju u bankovnom sustavu detaljnije su prikazani na sljedećoj slici.

Slika 2: Hrvatski bankovni sustav prema broju banaka i veličini ukupne aktive

Izvor: Šubić R.: Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije

„Kad se govori o značajnim promjenama koje su utjecale na razvoj hrvatskoga bankovnog sustava, onda se pored prethodno spomenutih promjena u broju banaka i u ukupnoj aktivni banaka, podrazumijeva sve veći značaj stranih financijskih institucija koje su stjecanjem vlasništva u domaćim bankama postupno dovele do toga da su banke s obzirom na strukturu vlasništva postale banke s pretežno stranim kapitalom. Usporedno sa smanjivanjem broja banaka došlo je do naglog porasta stranog vlasništva u do tada domaćim bankama, odnosno,

³¹ Šubić R.: Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije; Str. 300.; dostupno na: [file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjesnik092_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjesnik092_4%20(2).pdf); dana 05.05.2018.

drugačije rečeno, do smanjivanja broja banaka koje su u domaćem vlasništvu. Tako primjerice među 60 banaka koliko ih je bilo na kraju 1998. godine, 10 banaka je bilo u pretežito stranom vlasništvu, a te su banke imale udio od 6,7% u ukupnoj aktivi. Nasuprot tome, u prosincu 2008. godine, među 33 banke, njih je 16 bilo u većinskom stranom vlasništvu, međutim te su banke držale 90,7% udjela u ukupnoj aktivi bankovnog sustava. Iz tih podataka je vidljivo da je domaći bankovni sustav proteklih godina postao visoko koreliran s utjecajem stranog kapitala, a to nedvojbeno znači da su strane financijske institucije promijenile strukturu bankovnog sustava i utjecale na njezin razvitak. Ključne promjene u pogledu stranog vlasništva u bankama koje su imale značajan udio u ukupnoj aktivi dogodile su se tijekom prve polovine 1999. godine odnosno godinu dana kasnije, u prvom polugodištu 2000. godine. Naime, u 1999. godini banka s najvećim udjelom u aktivi, je potpala pod većinsko strano vlasništvo, a u 2000. godini istosmjerno kretanje u strukturi vlasništva se dogodilo i u kapitalu druge, treće i četvrte banke po veličini aktive. Postupnim porastom udio banaka s većinskim stranim vlasništvom u ukupnoj aktivi je 2002. godine po prvi put premašio razinu od 90% udjela te se je od tada pa do kraja promatranog razdoblja s neznatnim odstupanjima zadržao na toj razini. Na kraju 2008. godine udio banaka u stranom vlasništvu u ukupnoj aktivi bankovnog sustava iznosio je 90,7%.³²

Osim smanjenja ukupnog broja banaka, te povećanja udjela banaka u većinskom stranom vlasništvu, za ovo razdoblje vezano je nekoliko značajnih događaja koji su utjecali na stanje i stabilnost financijskog sustava Republike Hrvatske. Najveći trag ostavila je svjetska financijska kriza, koja je započela u SAD-u 2007. godine padom cijena na tržištu nekretnina te se proširila i na Europske zemlje, te kao takva 2008. godine zahvatila i Hrvatsku. Važno je reći da se je ta kriza u Hrvatskoj zadržala više nego u drugim zemljama.

„Iako kriza nije počela u Europi, institucije EU-a i zemlje članice morale su djelovati odlučno kako bi umanjile njene efekte i ispravile slabosti ekonomske i monetarne unije. Sve to dalo je rezultate i danas ekonomija EU-a raste petu uzastopnu godinu, nezaposlenost je najmanja od 2008, banke su jače, investicije rastu, a javne financije država u boljem su stanju. Pomaci se konačno vide i u Hrvatskoj, no čini se da je šteta nepopravljiva. Kriza je ostavila dubok trag i Hrvatska svoje ekonomsko preživljavanje i izbjegavanje bankrota može zahvaliti isključivo uspješnom turizmu. U nas se kriza krajem 2008. manifestirala prvotno zaustavljanjem

³² Šubić R.: Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije; str. 300; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjesnik092_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjesnik092_4%20(2).pdf); dana 05.05.2018.

gospodarskog rasta, zatim smanjenjem proizvodnje i potrošnje, te naposljetku padom BDP-a od čak 5,8 posto.³³

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Broj stanovnika	4.310	4.303	4.290	4.280	4.268	4.256	4.238	4.204	4.174	4.125
BDP (u mil. HRK tekuće cijene	347,685	330,966	328,943	333,326	330,925	331,374	331,266	338,975	349,410	363,310
Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena	6.1	2.4	1.1	2.3	3.4	2.2	-0.2	-0.5	-1.1	1.1
Izvoz robe i usluga(u % BDP-a)	38.5	34.5	37.7	40.4	41.6	42.9	45.3	48.2	49.1	51.5
Uvoz robe i usluga(u % BDP-a)	46.5	38.2	38.0	40.8	41.2	42.5	43.4	45.9	46.2	49.2
Inozemni dug(u % BDP-a)	84.3	101.1	103.9	103.5	102.9	104.7	106.9	101.9	89.8	82.3
Stopa nezaposlenosti	8.5	9.2	11.6	13.7	15.9	17.3	17.3	16.2	13.1	11.2
Devizni tečaj na dan 31. prosinca	7.3244	7.3062	7.3852	7.5304	7.5456	7.6376	7.6615	7.6350	7.5578	7.5136

Slika 3: Makroekonomski indikatori od početka krize u Republici Hrvatskoj do danas

Izvor: Prikaz autora prema podacima HNB

Iz priložene slike vidi se kretanje nekolicine važnijih makroekonomskih indikatora od početka krize u Republici Hrvatskoj pa sve do danas, izuzevši podatke za trenutačnu 2018.godinu. Promatrajući ove podatke može se zaključiti da se broj stanovnika Republike Hrvatske svake godine sve vidljivije smanjuje, bilo zbog sve manjeg prirodnog prirasta, bilo zbog odlaska stanovnika u druge zemlje u potrazi za poslom. Iako se broj stanovnika Republike Hrvatske sa cca 4,5 mil. stanovnika 1991. godine smanjio na cca 4,3 mil. stanovnika 2008., može se reći da tijekom tih godina prije krize on nije imao kontinuitet u smislu pada, već je u određenim godinama rastao dok je u drugima padao, što se ne može reći i za razdoblje nakon krize gdje se jasno vidi kontinuitet u padu broja stanovnika. Jedan od uzroka smanjenja broja stanovnika je i globalna financijska kriza koja je ostavila posljedice na gospodarstvo hrvatske i životni standard njenih stanovnika. Razdoblje nakon krize označio je pad kako uvoza tako i izvoza, prvenstveno u 2009./ 2010 .godini. Izvoz je već u 2011. godini premašio onaj od početka krize, dok je uvoz robe imao kontinuiran pad sve do 2016. godine gdje je bio približno jednak kriznoj 2008. godini. Kriznu godinu je obilježila i najveća inflacija (6,1), izuzevši onu za

³³ Kriza je počela prije točno 10 godina – gdje smo danas?; Glas Slavonije;dostupno na <http://www.glas-slavonije.hr/340258/1/Kriza-je-pocela-prije-tocno-10-godina---gdje-smo-danas>; dana 08.05.2018.

vrijeme ratnog razdoblja. „Inflacija je za vrijeme ratnog razdoblja iznosila golemih 938%.“³⁴ Do 2013. godine inflacija je u prosjeku iznosila oko 2%, dok je u 2014. godini vidljiva deflacija, koja je bila prisutna i u iduće dvije godine, dok se u 2017. ponovno vidi inflacija od 1.1 %. Budući da za neku zemlju nije poželjna ni deflacija ni visoka inflacija, može se reći da Hrvatska u današnjim uvjetima zadovoljava kriterije razine inflacije, tj. ima umjerenu razinu inflacije koja je stimulirajuća kako za agregatnu ponudu, tako i za agregatnu potražnju.³⁵ Što se tiče BDP-a, može se reći da je on varirao od godine do godine, pa tako horizontalnom analizom BDP-a može se uočiti da je on od 2008. do 2016. padao i rastao, ali je tek u 2016. godini dostigao onaj iz vremena početka krize. Velika financijska kriza znatno je usporila rast hrvatskog gospodarstva, iako se u posljednjih nekoliko godina može primjetiti njegov oporavak što se prvenstveno vidi u povećanju BDP-a, smanjenju razine inozemnog duga, te stabilnoj inflaciji. Od početka krize pa sve do 2017. godine bilježen je rast inozemnog duga koji se tek u 2017. godini smanjio na vrijednost manju od 2008. godine, točnije na 82.3% BDP-a. Jedan od razloga smanjenja inozemnog duga bili su i zahtjevi Europske unije čijom je članicom Hrvatska postala 1. srpnja 2013. Iako je Hrvatska dio Europskog sustava središnjih banaka, da bi postala dio Euro sustava, Hrvatska mora ispuniti određene uvjete a jedan od njih je i smanjenje inozemnog duga.

Za Hrvatsku je 2016. prva godina u kojoj Hrvatska ispunjava kriterije za uvođenje eura, izuzevši ERM II. To se prije svega odnosi na proračunski manjak koji je doveden u dozvoljene okvire (ispod 3% BDP-a), te smanjenje javnog duga što je dovoljno za ispunjenje kriterija koji se tiču javnih financija. Što se tiče ostalih kriterija, oni su također bili zadovoljavajući: stopa inflacije bila je uglavnom niska u skladu s globalnim trendovima, kamatne stope na dugoročne državne obveznice su relativno niske, te devizni tečaj kune prema euru fluktuirao u relativno uskom rasponu. Upravo uvođenje eura jača otpornost i pruža zaštitu u slučaju ekonomske i financijske krize. To su iskusile i pojedine države koje su činjenicom da pripadaju Europodručju imale izrazito povoljno financiranje, restrukturiranje duga i povrat povjerenja. Uvođenjem eura i Hrvatski građani imali bi određene izravne i trajne koristi. Nestao bi valutni rizik vezan uz kredite u eurima, smanjile bi se kamatne stope, nestali bi mjenjački troškovi, koji su posebice važni za građane koji se bave turizmom. Isto tako, kao prednost može se navesti i lakša usporedivost cijena putovanja Hrvatske i ostalih zemalja, posebice onih koje koriste euro kao valutu. Osim koristi od uvođenja eura postoje i

³⁴ Gospodarstvo Hrvatske; dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Gospodarstvo_Hrvatske; dana 09.05.2018.

³⁵ Inflacija; dostupno na https://hr.wikipedia.org/wiki/Inflacija#Stopa_inflacije_i_utjecaj_na_gospodarstvo; dana 09.05.2018.

odgovarajući rizici. Kao glavni se navode inflacija i gubitak nacionalnog identiteta. Dok zagovornici uvođenja eura tvrde da se radi tek o privremenom porastu inflacije u prosjeku od 0,23 postotna poea, te da ne postoji gubitak nacionalnog identiteta, jer će se simboli hrvatskog nacionalnog identiteta naći i na kovanicama zajedničke europske valute, s druge strane postoji i određen broj građana koji je skeptičan u pogledu uvođenja eura.³⁶

Financijski sustav Republike Hrvatske osim prethodno navedenih događaja obilježio je i slučaj „švicarski franak“. Tu se prvenstveno radi o valutnom riziku kojeg je iskusilo preko 100.000 hrvatskih građana koji su podigli kredite u švicarcima koji se se u to vrijeme činili jako povoljnima. Međutim, ti krediti su uključivali i valutnu klauzulu koja je često bila zanemarena, a čest slučaj je bio da velik broj korisnika ovih kredita nije ni razumio njezino pravo značenje. Valutna klauzula značila je to da se rate kredita vežu uz tečaj švicarskog franka. Problem je nastao kada je vrijednost švicarskog franka enormno porasla. „Taj iznos je bio i do 70% veći u odnosu na početne vrijednosti koje je imao tada kada su građani dizali kredite u kuskim protuvrijednostima. Tako se događalo da su rate koje su na početku kredita iznosile 4.000 kn narasle do 7.000 pa čak i 8.000 kn, dok su glavnice u kuskim iznosima nakon višegodišnje redovne otplate umjesto da se smanje – narasle.“³⁷ U ovoj situaciji HNB nije mogao puno toga učiniti jer: „Za razliku od tečaja HRK/EUR, Hrvatska narodna banka ne može utjecati na vrijednost kune prema drugim stranim valutama (američkom dolaru, funti sterlinga, švicarskom franku itd.) jer je njihova vrijednost određena odnosima eura i tih valuta na svjetskim deviznim tržištima.“³⁸ Ova situacija sa švicarskim frankom dovela je u težak položaj mnoge hrvatske obitelji, te služi kao inspiracija za kunske i eurske kredite koji su sigurniji u pogledu valutnog rizika, te bi trebala poslužiti kao pouka i građanima, ali i samim institucijama koje posljedice nastaju kada zakažu kontrolni mehanizmi, kada građani ne donose odluke dovoljno promišljeno, te kada banke prešućuju bitne činjenice i upuštaju se u rizične plasmane. Od ovakvih plasmana dugoročno nemaju korist, ni banke ni pojedinci. Iako se situacija sa švicarskim frankom u zadnje vrijeme poboljšala, zahvaljujući udruzi Franak koja se bori za prava dužnika u švicarcima, ovaj slučaj je ostavio neizbrisiv trag na velik broj hrvatskih građana. Danas se uz ovaj slučaj vežu konverzije kredita u euro, te podizanje tužbi građana u svrhu ostavrenja odšete. „Vezano uz ovu situaciju izjasnio se i europski sud pravde

³⁶ HNB; Euro u Hrvatskoj; dostupno na https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2017/10%20listopad/30%20listopada/Bros%CC%8Cura_Euro%20u%20Hrvatskoj.pdf; dana 10.05.2018.

³⁷ „Slučaj Franak“; dostupno na; <http://udrugafanak.hr/slucaj-franak-sazetak/>; dana 10.05.2018.

³⁸ HNB; Tečajni režim; dostupno na; <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/tečajni-rezim>; dana 10.05.2018.

prilikom izricanja presude : kod odobravanja kredita u stranoj valuti financijska institucija mora zajmoprimcu pružiti dovoljno informacija, uključujući moguće rizike i vjerojatnost njihova ostvarivanja, kako bi mogao donijeti razboritu i informiranu odluku.³⁹

Postoji još mnogo događaja, mjera, politika koje su utjecale na financijski sustav, ali zbog ograničenosti sadržaja pokušalo je se obuhvatiti najvažnije, kako bi se dobila šira slika o stanju financijskog sustava RH, kao i posljedicama pojedinih situacija. S obzirom da je hrvatski financijski sustav bankovno-orijentiran, te kreditne institucije čine njegov najznačajniji dio, u trećem dijelu rada reći će se nešto o kreditnim institucijama koje posluju u Republici Hrvatskoj.

³⁹ Dnevnik.hr; Donesena „povijesna presuda“ za sve dužnike u Švicarskim francima: Znači li konačnu pobjedu za sve?; dostupno na; <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sud-europske-unije-presudio-u-korist-duznika-u-svicarskim-francima---489873.html>; dana 11.05.2018.

3. KREDITNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Općenito o kreditnim institucijama

„Kreditne institucije su institucije kojima je Hrvatska narodna banka izdala odobrenje za rad u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, a čija je djelatnost primanje depozita ili ostalih povratnih sredstava od javnosti te odobravanje kredita za vlastiti račun. Kreditna institucija u Hrvatskoj može se osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica. U sektor kreditnih institucija ne uključuju se banke u likvidaciji i banke u stečaju.“⁴⁰

Kreditna institucija se u Hrvatskoj može osnovati kao:

- banka
- štedna banka
- stambena štedionica

3.2. Banka

„Banke su institucije koje mogu primati depozite i odobravati kredite, te ovisno o odobrenju HNB-a i različite financijske usluge.“⁴¹ Primanje depozita i odobravanje kredita predstavljaju bankovne usluge, dok zakon dijeli financijske usluge koje obavljaju kreditne institucije na: osnovne financijske usluge i dodatne financijske usluge. Bankovne usluge na području Republike Hrvatske može pružati:

- Kreditna institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za pružanje bankovnih usluga
- Kreditna institucija države članice koja u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama osnuje podružnicu na području Republike Hrvatske ili je ovlaštena neposredno pružati bankovne usluge na području Republike Hrvatske
- Podružnica kreditne institucije iz treće države koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za pružanje bankovnih usluga na području Republike Hrvatske.⁴²

⁴⁰ HNB; Kreditne institucije; dostupno na <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije>; dana 11.05.2018.

⁴¹ Kreditna institucija; dostupno na; https://hr.wikipedia.org/wiki/Kreditna_institucija; dana 11.05.2018.

⁴² Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Sustav kreditnih institucija i razvojna banka u Republici Hrvatskoj; Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/>; dana 13.05.2018.

Tablica 2: Osnovne i dodatne financijske usluge

Osnovne financijske usluge	Dodatne financijske usluge
Primanje depozita ili drugih povratnih sredstava	Poslovi vezani uz prodaju polica osiguranja u skladu s propisima koji uređuju osiguranje
Odobrovanje kredita i zajmova, uključujući potrošačke kredite i zajmove te hipotekarne kredite i zajmove ako je to dopušteno posebnim zakonom, i financiranje komercijalnih poslova, uključujući izvozno financiranje na osnovi otkupa s diskontom i bez regresa dugoročnih nedospjelih potraživanja osiguranih financijskim instrumentima (engl. forfeiting)	Pružanje usluga upravljanja platnim sustavima u skladu s odredbama posebnog zakona
Otkup potraživanja s regresom ili bez njega (engl. factoring)	Druge usluge koje kreditna institucija može pružati u skladu s odredbama posebnog Zakona
Financijski najam (engl. leasing)	Druge usluge slične financijskim uslugama koje su navedene pod osnovnim uslugama, a koje su navedene u odobrenju za rad kreditne institucije.
Izdavanje garancija ili drugih jamstava	
Trgovanje za svoj račun ili za račun klijenta: (instrumentima tržišta novca, prenosivim vrijednosnim papirima, stranim sredstvima plaćanja, uključujući mjenjačke poslove, financijskim ročnicama i opcijama, valutnim i kamatnim instrumentima)	
Platne usluge u skladu s posebnim zakonima	
Usluge vezane uz poslove kreditiranja, kao npr. prikupljanje podataka, izrada analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno obavljaju djelatnost	
Izdavanje drugih instrumenata plaćanja i upravljanje njima ako se pružanje ovih usluga ne smatra pružanjem platnih usluga, a u skladu s posebnim zakonom	
Iznajmljivanje sefova	
Posredovanje pri sklapanju poslova na novčanom tržištu	
Sudjelovanje u izdavanju financijskih instrumenata te pružanje usluga vezanih uz izdavanje financijskih instrumenata u skladu sa zakonom koji uređuje tržište kapitala	
Upravljanje imovinom klijenata i savjetovanje u vezi s tim	
Poslovi skrbništva nad financijskim instrumentima te usluge vezane uz skrbništvo nad financijskim instrumentima u skladu sa zakonom koji uređuje tržište kapitala	
Savjetovanje pravnih osoba glede strukture kapitala, poslovne strategije i sličnih pitanja te pružanje usluga koje se odnose na poslovna spajanja i stjecanje dionica i poslovnih udjela u drugim društvima	
Izdavanje elektroničkog novca	
Investicijske i pomoćne usluge i aktivnosti propisane posebnim zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, a koje nisu uključene prethodno navedene usluge.	

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz nastavnih materijala Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Sustav kreditnih institucija i razvojna banka u Republici Hrvatskoj

Tablica 3: Banke koje imaju odobrenje za rad u Republici Hrvatskoj

1.Addiko Bank d.d., Zagreb
2.Banka Kovanica d.d., Varaždin
3.Croatia banka d.d., Zagreb
4.Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
5.Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
6.Imex banka d.d., Split
7.Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
8.Jadranska banka d.d., Šibenik
9.J&T banka d.d., Varaždin
10.Karlovačka banka d.d., Karlovac
11.KentBank d.d., Zagreb
12.Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
13.OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
14.Partner banka d.d., Zagreb
15.Podravska banka d.d., Koprivnica
16.Primorska banka d.d., Rijeka
17.Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
18.Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
19.Samoborska banka d.d., Samobor
20.Sberbank d.d., Zagreb
21.Slatinska banka d.d., Slatina
22.Splitska banka d.d., Split
23.Veneto banka d.d., Zagreb
24.Zagrebačka banka d.d., Zagreb

Izvor: Prikaz autora prema podacima HNB-a

3.3 Štedna banka

„Štedna banka je kreditna institucija koja može pružati bankovne usluge i financijske usluge za koje od Hrvatske narodne banke dobije odobrenje za pružanje tih usluga i to:

- Izdavanje garancija ili drugih jamstava
- Odobravanje kredita, uključujući potrošačke kredite te hipotekarne kredite ako je to dopušteno posebnim zakonom
- Trgovanje za svoj račun: Instrumentima tržišta novca i ostalim prenosivim vrijednosnim papirima, Stranim sredstvima plaćanja uključujući mjenjačke poslove
- Platne usluge u zemlji u skladu s posebnim zakonima
- Usluge vezane uz poslove kreditiranja, npr. prikupljanje podataka, izrade analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno obavljaju djelatnost

- Obavljanje poslova vezanih uz prodaju polica osiguranja u skladu s propisima koji uređuju osiguranje
- Izdavanje drugih instrumenata plaćanja i upravljanje njima
- Iznajmljivanje sefova
- Posredovanje pri sklapanju poslova na novčanom tržištu
- Druge usluge slične prethodno navedenim uslugama koje su navedene u odobrenju zarad štedne banke.

Štedna banka ne smije poslovati izvan Republike Hrvatske niti osnivati podružnice i predstavništva izvan Republike Hrvatske. Stambena štedionica može pribavljati i dodatna sredstva na financijskom tržištu samo radi podmirenja svojih obveza iz sklopljenih ugovora o stambenom kreditu i podmirenja svojih obveza po sklopljenim ugovorima o stambenoj štednji, ako joj nisu dostatna sredstva pribavljena gore navedenim poslovima.

Neurošena sredstva mogu se koristiti za:

- Ulaganje na financijskom tržištu, ako je povrat ulaganja osiguran bezuvjetnom bankarskom garancijom ili državnom garancijom na prvi poziv
- Kupovinu prvorazrednih državnih vrijednosnih papira, vrijednosnih papira s osiguranim državnim jamstvom ili bankarskom garancijom, te vrijednosnih papira jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Plasman sredstava kod sigurnih kreditnih institucija
- Sklapanje repo poslova sukladno aktima HNB-a.⁴³

U Hrvatskoj je poslovala samo jedna štedna banka i to Tesla štedna banka d.d., Zagreb, međutim ona je u stečaju od 30.03.2018. godine, a prethodno je već rečeno da u sektor kreditnih institucija ne ulaze banke u stečaju i likvidaciji.⁴⁴

⁴³ Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Sustav kreditnih institucija i razvojna banka u Republici Hrvatskoj; Materijali s predavanja; str. 10,11 dostupno na <https://www.efst.unist.hr/>; dana 13.05.2018.

⁴⁴ HNB; Kreditne institucije; dostupno na; <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija>; dana 14.05.2018.

3.4 Stambena štedionica

„**Stambene štedionice** predstavljaju kreditne institucije koje mogu osnovati banke i društva za osiguranje. Mogu obavljati sljedeće poslove:

- Primanje depozita u domaćoj valuti radi namjenske stambene štednje uz mogućnost ugovaranja zaštitne monetarne klauzule
- Primanje državnih poticajnih sredstava i upisivanje na račune stambenih štediša
- Odobravanje kredita
- Izdavanje vrijednosnih papira
- Sudjelovanje u kapitalu trgovačkih društava do 30% temeljnog kapitala društva i do 10% temeljnog kapitala stambene štedionice
- Odobravanje kredita izvođačima koji na temelju zakona koji uređuje građenje mogu obavljati građevinsku djelatnost i to za projekte stanogradnje u Republici Hrvatskoj za zadovoljavanje stambenih potreba stambenih štediša, ukupno do iznosa jamstvenog kapitala stambene štedionice
- Obavljanje poslova zastupanja u osiguranju.

Stambena štednja predstavlja posebnu namjensku štednju odnosno organizirano prikupljanje novčanih sredstava – depozita od fizičkih i pravnih osoba radi rješavanja stambenih potreba stambenih štediša odobravanjem stambenih kredita uz financijsku potporu države na području Republike Hrvatske. Prikupljeni stambeni štedni ulози podliježu obvezi osiguranja štednih uloga. Na njih se ne primjenjuju odredbe Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci koji se odnose na utvrđivanje količine novca u opticaju obračunom, izdvajanjem i održavanjem obvezne rezerve banaka kod HNB-a (Zakon o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje).⁴⁵

Tablica 4: Stambene štedionice koje imaju odobrenje za rad u Republici Hrvatskoj

1.HPB-Stambena štedionica d.d., Zagreb
2.PBZ stambena štedionica d.d., Zagreb
3.Prva stambena štedionica d.d., Zagreb
4.Raiffeisen stambena štedionica d.d., Zagreb
5.Wüstenrot stambena štedionica d.d., Zagreb

Izvor: Prikaz autora prema podacima HNB-a

⁴⁵ Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Komercijalne banke, štedne banke, investicijske banke i univerzalne banke; Materijali s predavanja; str. 12,13.; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/>; dana 13.05.2018.

4. ULOGA BANAKA U FINANCIJSKOM SUSTAVU RH

4.1 Općenito o bankama

Banke predstavljaju najvažnije institucije unutar financijskog sustava Republike Hrvatske. Općenito, banke su financijski posrednici čija je glavna aktivnost posredništvo između onih sa viškom novca prema onima s manjkom novca. „Banke emitentiraju vlastite, indirektno financijske instrumente kojima prikupljaju sredstva novčano-suficitnih subjekata i kojima financiraju otkupe primarnih financijskih instrumenata. Oba segmenta posredničkih operacija, stvaranje dugova ili zaduživanja, te otkupi ili posuđivanja, evidentiraju se u bilanci banaka. Obveze ili dugovi sadržani su u dijelu pasive bilance, dok primarni instrumenti, otkupljeni od deficitnih jedinica gospodarstva, čine dijelove imovinske ili aktivne strane bilance banke. Budući da se ove posredničke operacije evidentiraju u bilanci banaka riječ je o *bilančnom posredništvu*.“⁴⁶ „Osim bilančnog posredništva, banke pružaju usluge i aktivnosti iz *tržišnog posredništva*, za izvršenjem kojih banka ostvaruje naknade. Neke od ovih aktivnosti povezane su s tradicionalnim bankarskim poslom odobravanja kredita i uključuju sekuritizaciju imovine, kreditne linije i garancije. Izvanbilnačne aktivnosti banaka obuhvaćaju i transakcije derivatima (forward, futures, opcije i swaps). Dodatno, banke su sve više uključene na aktivnosti povezane s tržištem kapitala i upravljanja imovinom.“⁴⁷

Osim bilančnog i tržišnog posredništva, važna funkcija banaka je i *omogućavanje mehanizma plaćanja* u svrhu realizacije razmjene roba, usluga i imovine, *pružanje likvidnosti, nadgledanje dužnika, te upravljanje rizicima*.⁴⁸

Kao što je prethodno rečeno, u Hrvatskoj posluju 24. banke koje su dobile odobrenje za rad od HNB-a, te čije je poslovanje također regulirano od strane Hrvatske narodne banke. HNB provodi mnoge poslove i zadatke, a kao najvažnije istaknuti će se provođenje monetarne i devizne politike. Važniji podatci koji mogu poslužiti u daljnjem izučavanju financijskog

⁴⁶ Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje, Uvod u bankovno osiguranje; Materijali s predavanja; str.6. dostupno na; <https://www.efst.unist.hr/>; dana 15.05.2018.

⁴⁷ Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje, Uvod u bankovno osiguranje; Materijali s predavanja; str.8.9. dostupno na; <https://www.efst.unist.hr/>; dana 15.05.2018.

⁴⁸ Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje, Uvod u bankovno osiguranje; Materijali s predavanja; dostupno na; <https://www.efst.unist.hr/>; dana 15.05.2018.

sustava i uloge banaka ,vezani uz HNB su: „kamata za prekonoćni kredit od 2,5%, diskontna stopa 3%, stopa obvezne pričuve 12%.“⁴⁹

Prije nego se krene s analizom uloge banka u financijskom sustavu RH, prikazati će se struktura aktive i pasive banaka , radi lakšeg praćenja i razumjevanja same materije.

Tablica 5. Bilanca banke

AKTIVA	PASIVA
Pričuve banke kod središnje banke i gotov novac	Depoziti po viđenju
Vrijednosni papiri	Netransakcijski depoziti (oročeni i štedni depoziti)
Kreditni (poduzećima, stanovništvu i interbankovni krediti)	Emitirani vrijednosni papiri
Ostala sredstva (materijalna imovina)	Uzeti krediti
	Kapital banke

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz materijala Ćurak M. Bankarstvo i osiguranje

4.2 Uloga banaka u financijskom sustavu RH

Laički rečeno glavna uloga banaka bila bi prikupljanje depozita, te odobravanje kredita, u cilju rasta investicija, potrošnje, životnog standarda i sl. Drugim riječima, omogućiti onima koji imaju višak novca, da ga ustupe onima kojima je on zaista potreban, a sve posredstvom banke koja djeluje kao poveznica između ove dvije strane, te bez koje bi cijeli ovaj proces kolanja novca bio otežan i spor. Na ovaj način se uklanjaju ili umanjuju brojne barijere koje se mogu pojaviti kod direktne razmjene novca bez posrednika i bez kontrole odgovarajućih institucija. To se prije svega odnosi na asimetriju informacija, moralni hazard te transakcijske troškove. Da bi financijski sustav RH (posebno bankarski) optimalno obavljao svoju funkciju, potrebno je ispraviti određene deformacije koje se pojavljuju u financijskom sustavu RH. Sada će se u nastavku rada reći nešto o tim deformacijama.

⁴⁹ HNB; Obvezna pričuva; dostupno na <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/obvezna-pricuva>; dana 17.05.2018.

4.2.1. Neravnoteža u alokaciji kredita banaka

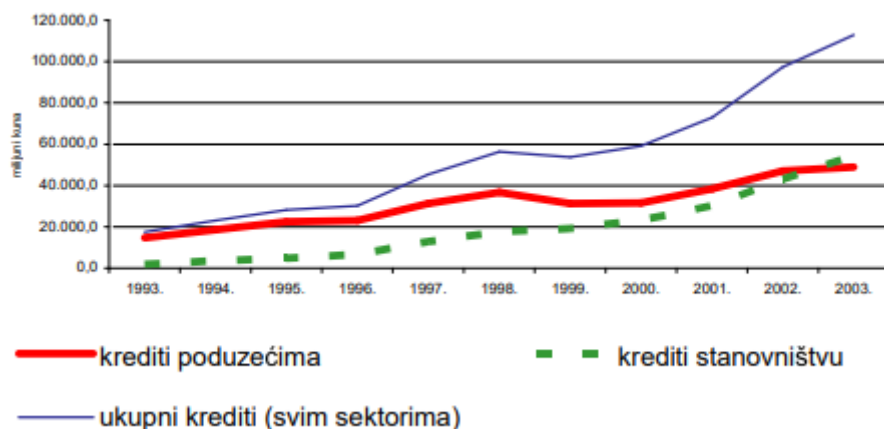
Uzevši u obzir to da Hrvatska nema dovoljno razvijeno financijsko tržište pomoću kojeg bi se poduzeća mogla financirati, banke predstavljaju glavni izvor sredstava za pokretanje investicija i rast gospodarstva. „Prema teorijskom tradicionalnom sektorskom modelu financijskih tokova, sektor stanovništvo javlja se kao glavni nositelj novčanog suficita, a sektor poduzeća kao glavni nositelj novčanog deficita.“⁵⁰ U Hrvatskoj međutim postoji određena vrsta deformacije bankarskog sustava u pogledu alokacije prikupljenih sredstava, pa se tako sektor stanovništvo javlja kao glavni nositelj i suficita i deficita. Ovo je i jedan od glavnih razloga kočenja razvoja gospodarstva. Razlog za ovakvu situaciju vezan je uz razdoblje kraja devedesetih godina dvadesetog stoljeća, koje je bilo popraćeno snažnim rastom nezaposlenosti, recesijom, rasplamsavanjem dužničko-vjerovničke krize, povećanjem moralnog hazarda te brojnim stečajevima poduzeća. Osim navedenog banke se više okreću financiranju sektora stanovništva zbog visokog rizika financiranja poduzeća. Taj rizik se prije svega odnosi na nemogućnost naplate duga zbog neadekvatnog hrvatskog pravosuđa prilikom prisilne naplate duga i provođenja stečajnog postupka. Također, jedan od problema koji se javlja vezano uz financiranje poduzeća, je i taj što su pojedinačni krediti poduzećima u odnosu na pojedninačni kredit stanovništvu dosta većeg iznosa, te je i u tom pogledu veći rizik i manja je njegova dispergiranost za razliku od kredita sektoru stanovništva. Jedan od posebice izraženijih problema predstavljaju i neadekvatni kreditni kolaterali poduzeća, zbog nepostojanja upisa zalog na pokretnu imovinu. U takvoj situaciji mala i srednja poduzeća prisiljena su financirati se uz zalog svoje privatne imovine, pa se jedan manji dio kredita sektora stanovništva troši i za poslovne svrhe.⁵¹

Uz sektor stanovništva, i država zauzima mjesto značajnijeg deficitarnog subjekta. Sudeći po svemu ovome može se reći da se kroz bankarski sustav financira velik dio osobne potrošnje i uvoza, a daleko manje investicija.⁵²

⁵⁰ Ivanov M.; Financijski sustav i makroekonomska stabilnost; str.9.; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 17.05.2018.

⁵¹ Ivanov M.; Financijski sustav i makroekonomska stabilnost; .; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 17.05.2018.

⁵² Ivanov M.; Financijski sustav i makroekonomska stabilnost; .; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 17.05.2018.

Slika 4 : Kretanje kredita sektoru stanovništva i poduzeća od 1993. do 2003.godine

Izvor: Ivanov M., Financijski sustav i makroekonomska stabilnost

Promatrajući prethodnu sliku te narednu tablicu može se uočiti da je do 2003. godine veći udio kredita bio zastupljen kod sektora poduzeća, dok je kod sektora stanovništva bio zabilježen samo kontinuirani rast. 2003. godina, je godina preokreta, jer od te godine pa sve do danas bilježi se sve veći udio kredita sektoru stanovništva zbog već prethodno navedenih tvrdnji. Rezultat toga očituje se kroz negativan učinak na razinu investicija poslovnog sektora, kao i rast gospodarstva. S obzirom da je hrvatski financijski sustav bankovno orijentiran, te Hrvatska nema baš razvijeno financijsko tržište pomoću kojeg bi se poduzeća mogla financirati, državna vlast bi trebala poduzeti mjere kojima bi stimulirala rast kredita sektoru poduzeća.

Tablica 6: Kretanje kredita poduzećima i stanovništvu u RH, tijekom samih početaka, u godini preokreta, te danas (1993 ; 2003 ; 2018)

Mjesec i godina	12.1993.	09.2003.	03.2018.
Kreditni poduzećima	18,348.2	52,171.9	89,514.5
Kreditni stanovništvu	1,902.1	52,405.5	119,760.3

Izvor: Prikaz autora prema podacima HNB-a

Osim spomenute deformacije financijskog sustava Republike Hrvatske postoje i drugi brojni problemi koji utječu na ne (stabilnost) financijskog sustava. Tu se u prvom redu može spomenuti neravnoteža kamatnih stopa na domaćem i inozemnom tržištu, izloženost valutnom riziku, nelikvidnost realnog sektora u odnosu na bankovni sektor, tržišna i financijska

disciplina, upravljanje rizicima i makroekonomske ravnoteže, financijske institucije i tržišta i makroekonomske neravnoteže, te koncentracija i konkurencija u bankovnom sektoru.⁵³

4.2.2 Neravnoteža kamatnih stopa na domaćem i inozemnom tržištu

Poznata je činjenica da su kamatne stope na inozemnom tržištu povoljnije u odnosu na kamatne stope na domaćem tržištu. To je i razlog što se velik dio banka financira u inozemstvu. Ovome također pridonosi i činjenica da se preko 90,5% aktive banka nalazi u većinskom stranom vlasništvu. Zaduživanje na inozemnom tržištu povećava inozemni dug zemlje i utječe na regulaciju tečaja, u smislu njegove aprecijacije. S druge strane, suprotno aprecijaciji tečaja, njegova deprecijacija povećava konkurentnost hrvatskih izvoznika, te cjelokupno gledajući može se reći da je riječ o jednom začaranom krugu, unutar kojeg odluke treba donositi polako i staloženo. Ovdje glavnu ulogu ima HNB koja provođenjem devizne politike nastoji regulirati tečaj, kako bio on bio što je moguće više optimalan.⁵⁴ „Porast kamatnih stopa na bankovne kredite bitno utječe na sve ostale, nebankovne sektore. Na početku provođenja antiinflacijskog programa iz 1993. razina kamatnih stopa na bankovne kredite bila je vrlo visoka. Pad na jednoznamenkastu razinu za najveću skupinu kredita (kunski krediti s valutnom klauzulom) ostvaren je tek 2001. godine. Međutim, i nakon toga, kamatne stope se nisu spustile na razinu koja bi po toj osnovi pridonosila konkurentnosti hrvatskih poduzeća na globalnom tržištu. Unatoč činjenici da su kamatne stope na bankovne kredite u Hrvatskoj smanjene u usporedbi s razinom iz devedesetih godina, zbog kontinuirane prisutnosti visokih rizika u realnom sektoru, njihova visina je još uvijek iznad prosjeka za eurozonu. Bankovne kamatne stope na kredite u Hrvatskoj previsoke su najvećim dijelom zbog premije rizika koja odražava ukupnu gospodarsku situaciju, te kao posljedica monetarne politike usmjerene isključivo na stabilnost cijena. Procjenjuje se da bi uz prudencijalnu i monetarnu politiku (koje su dale određeni doprinos), smanjenju premije rizika najviše mogla pridonijeti fiskalna prilagodba i znatno viša razina financijske i tržišne discipline.“⁵⁵ Drugi razlog orijentacije države ka zaduživanju u inozemstvu vezan je uz nedovoljan financijski

⁵³ Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora; dostupno na [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); ; dana 18.05.2018.

⁵⁴ Ivanov M. Financijski sustav i makroekonomska stabilnost; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs%20(1).pdf); dana 18.05.2018.

⁵⁵ Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora , str. 15; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.

potencijal domaćeg financijskog sektora (posebice ne- bankovnih institucija) da apsorbira snažnu potrebu države za zaduživanjem u inozemstvu.⁵⁶

4.2.3 Neravnoteža u izloženosti valutnom riziku

Struktura primljenih depozita i odobrenih kredita ukazuje na visoku neravnotežu između kune i eura što predstavlja značajnu deformaciju financijskog sustava i povećava izloženost valutnom riziku. To se prije svega očituje u velikom broju deviznih depozita u bilanci banaka. Iako država nastoji potaknuti građane da štede u domaćoj valuti, zbog još nedovoljnog povjerenja u financijski sustav Republike Hrvatske oni se češće okreću deviznim depozitima.⁵⁷ „Budući da se krediti poslovnih banaka uglavnom odobravaju u kunama, visok udio deviznih depozita, kao i posljednjih godina izraženi rast udjela financiranja kroz posudbe iz inozemstva, djeluju na veću izloženost banaka valutnom riziku, koji banke nastoje anulirati kroz sustav odobravanja kunskih kredita uz valutnu klauzulu. U očima javnosti, takvo ponašanje banaka dodatno smanjuje povjerenje u domaću valutu te potiče interes za štednjom u stranoj, a ne u domaćoj valuti.“⁵⁸

4.2.4 Nelikvidnost realnog sektora u odnosu na bankovni sektor

„Nelikvidnost realnog sektora jedan je od problema koji je u znatnom dijelu poststabilizacijskog razdoblja obilježio hrvatsku ekonomiju. U vrlo dugom se razdoblju izražavala neravnoteža istodobnog egzistiranja likvidnog bankovnog i nelikvidnog realnog sektora. Osim u razdoblju 2000.- 2005., nepodmireni nalozi za plaćanje kontinuirano su bili u porastu. Njihov je iznos na kraju 2010. bio dvostruko veći nego 1998. godine i 11% iznad iznosa u 1999., kada je nelikvidnost bila na najvišoj razini.“⁵⁹ U današnjim vremenima nelikvidnost realnog sektora posebno je obilježila kriza s Agrokorom. Posljedicu ove krize

⁵⁶ Ivanov M. Financijski sustav i makroekonomska stabilnost, str. 8; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 18.05.2018.

⁵⁷ Ivanov M. Financijski sustav i makroekonomska stabilnost; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 18.05.2018.

⁵⁸ Ivanov M. Financijski sustav i makroekonomska stabilnost, str.11; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 18.05.2018.

⁵⁹ Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora, str. 15,16; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.

osim Zagrebačke banke, osjetile su i druge domaće i strane banke zbog nemogućnosti naplate potraživanja od Agrokora i njegovih povezanih poduzeća.⁶⁰

4.2.5 Tržišna i financijska disciplina, upravljanje rizicima i makroekonomske neravnoteže

Stabilnost financijskog sustava Republike Hrvatske ugrožena je neprovođenjem adekvatne financijske discipline i neučinkovitim upravljanjem rizicima. To se može uočiti još od samog osamostaljenja Hrvatske, te načina provedbe pretvorbe i privatizacije banaka u RH. U dijelu rada koji se odnosi na razvoj financijskog sustava RH opisani su najvažniji problemi koji su ga tijekom tog razdoblja pogodili i ostavili trag na suvremeni financijski sustav. Neki od spomenutih problema su politički pritisci na banke koji su rezultirali brojnim nenaplaćenim potraživanjima budući da su banke djelovale kao financijski servis određenim poduzećima, poduzeća - osnivači banke ujedno su bili i njihovi najveći dužnici te prilikom procesa pretvorbe i privatizacije nisu prebijane uplate za osnivački ulog i podmirena potraživanja, rizični plasmani velikim poduzećima u državnom vlasništvu, agresivna politika manjeg broja banaka na temelju velikih kamata na depozite koji bi se usmjeravali u rizične plasmane i ostalo.

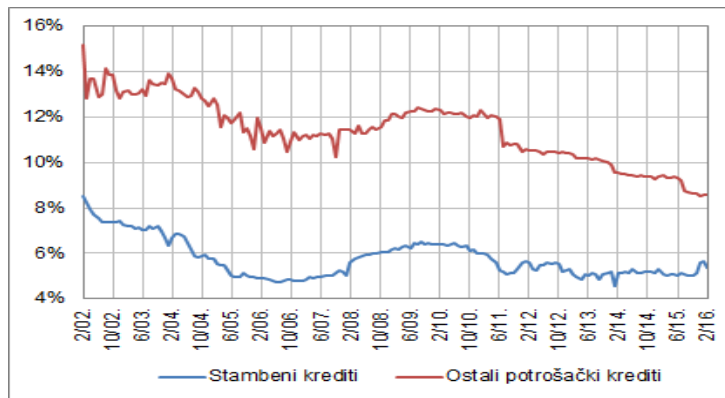
“Meka proračunska ograničenja i financijska nedisciplina bili su bitno ograničenje funkcioniranja hrvatske ekonomije u protekla dva desetljeća. Istraživanja izloženosti financijskim rizicima (valutni, kamatni, cjenovni i rizik likvidnosti) i upravljanja tim rizicima u sektoru poduzeća u Hrvatskoj su vrlo rijetka. Anketno ispitivanje je pokazalo da se većina hrvatskih poduzeća koristi jednostavnim instrumentima upravljanja rizicima, kao što je usklađivanje strukture imovine i obveza, a korištenje izvedenica ograničeno je na unaprijednice i zamjene, dok se ročnice, opcije ili složene izvedenice vrlo rijetko ili uopće ne koriste. Pored toga, rizik države bitno određuje uvjete u kojima funkcionira financijski i realni sektor hrvatske ekonomije. Kreditni rejting države određuje i najviši mogući kreditni rejting poduzeća i tako određuje i njihove troškove zaduživanja. Čimbenici koji određuju premiju za rizik zemlje utječu i na trošak zaduživanja poduzeća. Fiskalna ekspanzija ili odgođena

⁶⁰ Večernji list; Kriza iz Agrokora širi se na „realni sektor“ i na privatnu potrošnju; dostupno na; <https://www.vecernji.hr/premium/kriza-iz-agrokora-siri-se-na-realni-sektor-i-na-privatnu-potrosnju-1173529>; dana 18.05.2018.

fiskalna prilagodba negativno utječu na ekonomiju tako što povećavaju premije rizika u prinosima državnih obveznica, što dalje utječe i na kamatne stope na kredite.⁶¹

4.2.6 Koncentracija i konkurencija u bankovnom sektoru

Što se tiče bankovnog sektora Republike Hrvatske, već se prethodno govorilo o smanjenju broja banaka od osamostaljenja RH pa sve do danas, te povećanju broja banaka u većinskom stranom vlasništvu. Teorija kaže da bi konkurencija u bankovnom sektoru mogla pridonijeti smanjenju kamatnih stopa na kredite i cijena bankovnih usluga na razinu koja bi omogućila s tog aspekta konkurentnu poziciju poduzeća iz Hrvatske na globalnom tržištu. S druge strane koncentracija banaka, pojačava njihovu tržišnu moć i utjecaj na provođenje dogovorenih cijena kao i ostavarivanja ekstra dobiti.⁶²

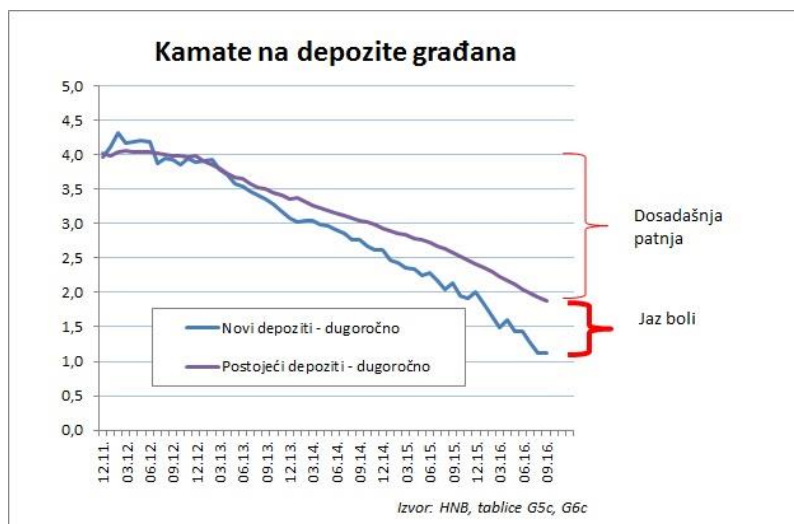

Slika 5: Kretanje kamatnih stopa na stabene kredite i ostale potrošačke kredite u razdoblju od 2002.godine do 2016. godine

Izvor: HNB, zaštita potrošača, rizici za potrošača u kreditnom odnosu

⁶¹ Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora, str. 22; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.

⁶² Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora; dostupno na; [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.

Slika 6: Kamate na depozite građana u RH tijekom radoblja od 2011. godine do 2016.godine

Izvor: <https://eclctica.hr/2016/11/11/hoce-li-se-stednja-poceti-prelijevati-u-investicijske-fondove/>

Promatrajući dvije prethodne slike može se primjetiti da usprkos teorijskom modelu koji govori o porastu kamatnih stopa na kredite smanjenjem konkurencije, vidimo da su u Hrvatskoj kamatne stope na kredite bile sve manje izuzevši radoblje krize, a broj banaka se se prepолоvio od vremena osamostaljenja RH. Što se tiče kamata na depozite vidi se njihov pad, što je i logično, tj. odgovara teoretskom modelu .

Razlog smanjenja kamatnih stopa na kredite može se objasniti teorijskim modelom ES/RE koji se temelji na koncentraciji banaka. Veća koncentracija banaka rezultat je njihove veće učinkovitosti. Pretpostavlja se da su neke banke povećale svoju konkurentnost i udio na tržištu pružajući svoje usluge po nižim troškovima u odnosu na konkurente. Pružanje tih usluga po nižoj cijeni omogućila im je bolja tehnologija i /ili menadžment.⁶³ Za ovaj trend smanjenja kamatnih stopa važno je reći da je on prisutan ne samo u RH, već i u svijetu općenito.

Sigurno je da postoji još mnogo pojava koje utječu na deformaciju financijskog sustava RH, ali zbog ograničenosti sadržaja pokušalo se obuhvatiti najvažnije.

⁶³ Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora ; dostupno na: [file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.

5. ZAKLJUČAK

Stabilan financijski sustav nositelj je rasta gospodarstva i razvoja svake zemlje. Već smo prethodno ustanovili da je financijski sustav RH bankovno orijentiran, kao i većina financijskih sustava europskih zemalja. Ne postoje dokazi koji od financijskih sustava je bolji, bankovno ili tržišno orijentirani, ali je sigurno to da oni moraju biti pod odgovarajućim mehanizmima kontrole da bi ispunili svoju zadaću i umanjili ili uklonili razne barijere i deformacije koje se mogu pojaviti i utjecati na njegovu nestabilnost, a time i na kočenje pokretanja investicija i rasta gospodarstva.

S obzirom da su banke najdominantnije financijske institucije, te financijski sustav RH nema dovoljno razvijeno financijsko tržište, banke bi trebale biti glavni nositelji koji pokreću investicije i gospodarstvo. U Hrvatskoj nažalost postoje brojni problemi koji su dijelom naslijeđeni iz bivšeg sustava, a dijelom kao posljedica loše poslovne politike i zakazivanja mehanizama kontrole u financijskom sustavu. Ti problemi su opisani u dijelu rada koji prati razvoj financijskog sustava RH od njezina osamostaljenja pa sve do danas. Ti isti problemi doveli su do brojnih deformacija financijskog sustava Hrvatske, koji koče razvoj hrvatskog gospodarstva. To je u prvom redu smanjenje kredita poduzećima koja nemaju sredstava za daljnje ulaganje i pokretanje investicija. Kočenjem investicija i razvoja zemlje dolazimo do toga da postajemo nekonkurentni u odnosu na druge, javlja se problem nezaposlenosti, mnogo ljudi seli u druge zemlje u potrazi za poslom, a isto tako povećava se i broj ljudi kojima su potrebne razne socijalne pomoći i sl. Jedan od najvećih problema s kojima se suočava hrvatska javnost je i kako osigurati sredstva za mirovine s obzirom na vrlo nizak natalitet buduće radne snage. Uzrok svemu ovome je upravo nedostatak investicija koje bi osigurale zaposlenje, podignule životni standard stanovništva i tako dovele do povećanja nataliteta. Povećane potrebe države za novcem dovode do sve većeg zaduživanja u inozemstvu, odnosno povećanja inozemnog duga, koji utječe na aprecijaciju tečaja od strane HNB-a, dok s druge strane ta aprecijacija koči konkurentnost naših izvoznika na svjetskom tržištu. Riječ je o jednom začaranom krugu u kojem se Hrvatska još uvijek teško snalazi.

Da bi financijski sustav bio stabilan i mogao uspješno obavljati svoju ulogu, potrebno je osigurati kvalitetnu državnu politiku koja bi se uspješno borila s izazovima koji se postavljaju pred financijski sustav RH, ali i cjelokupno gospodarstvo. Sve ove promjene i događaje trebalo bi pratiti kroz jedan sistemski pristup, kako bi se dobila što šira slika utjecaja

odgovarajućih događaja jednih na druge. Država bi trebala stimulirati banke na kreditiranje poduzeća, te bi trebalo uspostaviti i bolje mehanizme kontrole financijskog sustava. Kako na državnoj, tako i na lokalnim razinama, trebalo bi se što bolje educirati stanovništvo o povlačenju sredstava iz europskih fondova kao i timove koji bi savjetovali stanovništvo neke općine ili grada vezano uz pokretanje posla, pomaganje u vezi s papirologijom ili nekim drugim problemima s kojima se ljudi mogu suočiti dok se ne uhodaju u posao, što je uz financijska ograničenja i jedan od glavnih razloga kočenja razvoja gospodarstva. Hrvatska ima broje neiskorištene potencijale, koje bi trebala iskoristiti posebno na području poljoprivrede i turizma. Država bi također povlačenjem sredstava iz europskih fondova trebala osigurati sredstava za razvijanje prometne infrastrukture kako i dodatna sredstva kojima bi se unaprijedilo samo školstvo te povezalo mlade ljude različitih struka kako bi radili na zajedničkim projektima. Razvojem prometne infrastrukture povećala bi se konkurentnost naših poljoprivrednika jer bi se tada mogli ostvariti niži troškovi prijevoza izborom odgovarajućeg prijevoznog sredstva, ali bi se povećala i konkurentnost hrvatske prometne mreže pa bi mnoge države koristile prednosti hrvatske prometne infrastrukture u odnosu na neke koje su možda prije koristile.

Postoji još mnogo smjernica za razvoj gospodarstva, pokretanje investicija i stabilnost financijskog sustava koji bi učinkovito mogao povezati one s viškom novca s onima kojima je novac potreban. Budući da je Republika Hrvatska članica Europske unije, Hrvatska bi trebala iskoristiti sve one prednosti koje joj članstvo u EU pruža. Uvođenje eura kao nacionalne valute Hrvatskoj bi osiguralo brojne prednosti, iako postoji jedan dio ekonomista koji je skeptičan u pogledu uvođenja eura zbog mogućeg gubitka nacionalnog identiteta te inflatornog učinka. Kao najveća prednost može se spomenuti nestanak valutnog rizika koji predstavlja jedan od većih uzroka nestabilnosti financijskog sustava.

LITERATURA

1. IZVORI S INTERNETA

1. Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Komercijalne banke,štedne banke,investicijske banke i univerzalne banke;Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/>; dana 13.05.2018.
2. Ćurak M.; Bankarstvo i osiguranje; Sustav kreditnih institucija i razvojna banka u Republici Hrvatskoj; Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/>; dana 13.05.2018.
3. Ćurak M.,(2017.): Bankarstvo i osiguranje; Uvod u bankovno poslovanje i struktura bilance banaka, Materijali s predavanja; dostupno na <https://www.efst.unist.hr/> dana; 2.05.2018.
4. Dnevnik.hr; Donesena „povijesna presuda“ za sve dužnike u Švicarskim francima: Znači li konačnu pobjedu za sve?; dostupno na; <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sud-europske-unije-presudio-u-korist-duznika-u-svicarskim-francima---489873.html>; dana 11.05.2018.
5. Družić G.;Bankarski sustav; izvorni znanstveni rad; dostupno na; <https://www.scribd.com/document/360932772/01Druzic>,
6. Gospodarstvo Hrvatske; dostupno na; https://hr.wikipedia.org/wiki/Gospodarstvo_Hrvatske; dana 09.05.2018.
7. HNB; Euro u Hrvatskoj; dostupno na https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2017/10%20listopad/30%20listopada/Bros%CC%8Cura_Euro%20u%20Hrvatskoj.pdf; dana 10.05.2018.
8. HNB; Financijski sustav RH; dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>; dana 03.05.2018
9. HNB; Kreditne institucije; dostupno na <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije>; dana 11.05.2018
10. HNB; Kreditne institucije; dostupno na; <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija>; dana 14.05.2018.
11. HNB; Obvezna pričuva; dostupno na <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/obvezna-pricuva>; dana 17.05.2018

12. HNB; Tečajni režim; dostupno na; <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/tečajni-rezim>; dana 10.05.2018.
13. Inflacija; dostupno na;
https://hr.wikipedia.org/wiki/Inflacija#Stopa_inflacije_i_utjecaj_na_gospodarstvo;
dana 09.05.2018.
14. Ivanov M. Financijski sustav i makroekonomska stabilnost, dostupno na;
[file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf); dana 18.05.2018.
15. Kreditna institucija; dostupno na; https://hr.wikipedia.org/wiki/Kreditna_institucija;
dana 11.05.2018.
16. Kriza je počela prije točno 10 godina – gdje smo danas?; Glas Slavonije;dostupno na
<http://www.glas-slavonije.hr/340258/1/Kriza-je-pocela-prije-tocno-10-godina---gdje-smo-danas>; dana 08.05.2018.
17. Krizne situacije u bankovnom sustavu RH, dostupno na;
<http://oliver.efos.hr/~dsajter/PDF/4.%29%20Krizne%20situacije%20u%20bank.%20ustavu%20RH.pdf>,dana 04.05.2018.
18. Krnić B. i Radošević D., Izvorni znanstveni članak, Makroekonomske neravnoteže u hrvatskoj ekonomiji: Dualitet između financijskog i realnog sektora ; dostupno na;
[file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/001h%20(4).pdf); dana 18.05.2018.
19. Kundid Novokmet A.; Financijska tržišta: pojmovno određenje, podvrste, uzroci nastanka; Financijska tržišta; materijali s predavanja; dostupno na; www.efst.unist.hr;
dana; 02.05.2018.
20. Kundid Novokmet A.; Regulacija i nadzor financijskih tržišta u RH, Financijska tržišta; materijali s predavanja; dostupno na; <http://www.efst.unist.hr/>; dana 03.05.2018
21. „Slučaj Franak“;dostupno na; <http://udrugafanak.hr/slucaj-franak-sazetak/>; dana 10.05.2018.
22. Šubić R.: Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije; dostupno na;
[file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjednik092_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/Pages_from_ekvjednik092_4%20(2).pdf); dana 05.05.2018
23. Večernji list; Kriza iz Agrokora širi se na „realni sektor“ i na privatnu potrošnju; dostupno na; <https://www.vecernji.hr/premium/kriza-iz-agrokora-siri-se-na-realni-sektor-i-na-privatnu-potrosnju-1173529>; dana 18.05.2018.

POPIS SLIKA

Slika 1. Financijski sustav

Slika 2: Hrvatski bankovni sustav prema broju banaka i veličini ukupne aktive

Slika 3: Makroekonomski indikatori od početka krize u Republici Hrvatskoj do danas

Slika 4 : Kretanje kredita sektoru stanovništva i poduzeća od 1993. do 2003.godine

Slika 5: Kretanje kamatnih stopa na stambene kredite i ostale potrošačke kredite u razdoblju od 2002.godine do 2016. Godine

Slika 6: Kamate na depozite građana u RH tijekom razdoblja od 2011. godine do 2016.godine

POPIS TABLICA

Tablica 1: Financijska tržišta – podvrste

Tablica 2: Osnovne i dodatne financijske usluge

Tablica 3: Banke koje imaju odobrenje za rad u Republici Hrvatskoj

Tablica 4: Stambene štedionice koje imaju odobrenje za rad u Republici Hrvatskoj

Tablica 5. Bilanca banke

Tablica 6: Kretanje kredita poduzećima i stanovništvu u RH, tijekom samih početaka, u godini preokreta, te danas (1993 ; 2003 ; 2018)

POPIS KRATICA

BDP – Bruto domaći proizvod

RH – Republika Hrvatska

SAD – Sjedinjene Američke Države

EU – Europska unija

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

HNB – Hrvatska narodna banka

HANFA – Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

HUB – Hrvatska udruga banaka

HGK – Hrvatska gospodarska komora

MFRH - Uprava za financijski sustav Ministarstva financija RH

DAB - Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka

SDA - Središnja depozitarna agencija

FINA- Financijska agencija

HROK - Hrvatski registar obveza po kreditima

REGOS - Središnji registar osiguranika

HBOR - Hrvatska banka za obnovu i razvitak

TNZ - Tržište novca Zagreb

ZSE - Zagrebačka burza

SKDD – Središnje kljirinško depozitarno društvo

MIREX – index uspješnosti obveznih mirovinskih fondova

ERM II - Europski tečajni mehanizam (European Exchange Rate Mechanism)

SAŽETAK

Financijski sustav predstavlja krvotok svakog suvremenog gospodarstva. Nositelj je rasta gospodarstva i razvoja svake zemlje. Financijski sustav ne može se kvalitetno procjenjivati, ako se ne promatra kao dio većeg sustava, odnosno gospodarskog sustava i okoline koja na njega djeluje.

Financijski sustav Republike Hrvatske je bankovno orijentiran, nema razvijeno financijsko tržište, te kreditne institucije zauzimaju dominantnu poziciju unutar financijskog sustava, a njihov rad regulira HNB. Kreditne institucije u RH koje imaju odobrenje za rad su: banke, štedne banke i stambene štedionice. Važan element financijskog sustava RH čini i Tržište novca Zagreb, Zagrebačka burza, te osiguravajuća društva i mirovinski fondovi. Od njegovih samih početaka do danas zadesili su ga brojni problemi, od kojih je dio nasljeđen iz bivšeg sustava. Ti problemi dobrim dijelom su zaslužni za sadašnje stanje i nestabilnost financijskog sustava, zbog kojeg on nije u mogućnosti optimalno obavljati svoju funkciju, te poticati investicije i razvoj gospodarstva.

Najvažnije deformacije financijskog sustava su: neravnoteža u alokaciji kredita kojom se sve manje kreditira sektor poduzeća, neravnoteža kamatnih stopa na domaćem i inozemnom tržištu, izloženost valutnom riziku, nelikvidnost realnog sektora u odnosu na bankovni sektor, tržišna i financijska disciplina, upravljanje rizicima i makroekonomske ravnoteže, financijske institucije i tržišta i makroekonomske neravnoteže, te koncentracija i konkurencija u bankovnom sektoru.

KLJUČNE RIJEČI: financijski sustav, kreditne institucije, banka

SUMMARY

The financial system is the bloodstream of every modern economy. It is the bearer of the growth of the economy and development of each country. The financial system can not be properly evaluated if it is not seen as part of a larger system, i.e. the economic system and the surrounding environment.

The financial system of the Republic of Croatia is bank-oriented, there is no developed financial market and credit institutions occupy a dominant position within the financial system. Credit institutions are regulated by the CNB. Credit institutions in the Republic of Croatia that have work permits are: banks, savings banks and housing savings banks. The important element of the financial system of the Republic of Croatia is also the Zagreb Money Market, Zagreb Stock Exchange and insurance companies and pension funds. Croatian financial system has been facing many problems from the very beginnings, some of which were inherited from the former system. These problems are the cause of the current state of affairs and the instability of the financial system, which makes it unable to optimally perform its function and to stimulate investment and the development of the economy.

The most important deformations of the financial system are: the imbalance in the allocation of loans, which lessens credits to business sector, the imbalance in interest rates on domestic and foreign markets, currency risk exposure, real sector uncertainty in relation to the banking sector, market and financial discipline, risk management and macroeconomic equilibrium, financial institutions, markets and macroeconomic imbalances, concentration and competition in the banking sector.

KEY WORDS: financial system, credit institution, bank